

## AGURK OG GRÆSKAR

### Agurk (*Cucumis sativus*)

\***Agurk, rund gul.** Måske 'Crystal Apple' eller 'Lemon Cucumber', men den kom til mig fra USA som en melon, så jeg ved det ikke. Lysegule/lysegrønne, rundovale frugter, der helst skal spises, når de ikke er større end et æble og mere hvide end farvede. Smager godt, sjov til prøve-smagning på sommermarkeder. Kraftige planter der måske skulle prøves på friland på et lunt sted. 2009 frø. **LT(F)**

'**Beit Alpha**'. **FS575** En lille salatagurk, med tynd mørkegrøn skal. Sprød, sød og saftig, og uden risiko for bitterhed. En type agurk, der oprindeligt kommer fra Mellemøsten. Opr. Frøposen. **FP(F)**

'**Ei des Drachen**'. "**Drageæg**". God lille frilandsagurk. Aflang, ægformet, lysegrøn, modner hvid. Høstes ved 3-5 cm diameter. Kommer fra SESAM som oprindeligt har dem fra Frøsamlerne og nu er de så tilbage igen. **BG(F)**

'**Poona Kheera**'. **FS576** Indisk agurk. Tidlig, frugterne gode og saftige, hvide/lysegrønne som unge, som modne rødbrune og overtrukket af et brunt net. Opr. Johnny's, USA. 2007 frø. **LT(F)**

\*"**Soyo Long Hegnstrup Stamme**". Som oprindeligt hed Soyo Long fra Vibeke Gertsens Frøposen. Let at dyrke og hårdfør ikke mindst mod spindemider, og velmagende. Dyrket på Hegnstrup i mange år, og har nok flyttet sig genetisk en del. **AC(F)**

\*'**Venlo Pickling**'. **FS640** En lille agurk, der klarer sig godt et varmt sted på friland. Frugterne er 20 cm og ret tykke. De kan både syltes og spises rå. Handelsfrø. Frø fra Winnie Poulsen. **LT(F)**

### Melon (*Cucumis melo*)

'**Farthest North**' **FS504** Gave fra Seed Ambassadors i 2006. Ikke en sort, men en "grex" eller genpulje, alle de krydsninger der kunne laves mellem et stort antal melonsorter, der hver især er tilpasset dyrkning under nordlige forhold. Mindre end dem fra supermarkedet, 100-300g, en fin størrelse for os, og næsten alle meget velmagende. Det er meningen med grex'en, at man skulle arbejde videre med at udvælge de bedst egnede.

'**Farthest North #1**' **FS586** Første generation frø høstet på friland: Ideen er, at vi i fællesskab etablerer en hårdfør melonstamme, hvorfra vi kan udvælge nye melonsorter. Høsten var god hos MJ og SH i 2008, og frøene fra hver melon er pakket separat, så det er muligt at bede om sin egen blanding af egenskaber. Du skal derfor overveje om størrelse, smag, tidlighed og/eller udseende skal vægtes, eller om du ønsker størst mulig variation. Generelt er det små, søde nettede meloner med orange saftigt kød, men der er en betydelig variation. Frø høstet i 2008 og 2009. **SH(F)**

'**Farthest North #2**' **FS587** 3. generation frø høstet i drivhus. Stadig et stort udbytte af små orangekødede velmagende meloner. Der er sket en betydelig indsnævring af den oprindelige genpulje – f.eks. ingen grønkødede meloner og stort set ens udseende runde netmeloner. I 2010 dog en enkelt meget stor frugt. **LT(F)**

'**Wests Netmelon**'. **FS035** Er den mest velmagende melon, jeg kender. Tidligere kunne man få frø gennem Dansk Havefrøforsyning, men jeg har ikke set sorten udbudt længe. For år tilbage solgtes den i alle planteskoler som pottedyrket til udplantning i drivhus. Sorten giver visse år et stort udbytte, andre år næsten intet. Jeg dyrker planterne i alm. havejord med en forholdsvis tæt planteafstand og opbundet med to hovedstængler på hver plante. Dette for at få plads til så stor genetisk variation som muligt. Der kommer dog så kun 1-2 meloner per plante. Frugterne kan være fra 13-17 cm i diameter med et tydeligt net på skindet og helt gule ved modenhed. Kødet er lyst orange og smager meget parfumeret. Ganske sund plante. Jeg har kun meget få portioner af denne sort, som jeg håber, andre end jeg selv kunne have lyst til at dyrke. **Evt. adoptanter (gratis frø) bedes melde sig. HL(F)**

### Squash & græskar

'**Buttercup**' (*Cucurbita maxima*). **FS627** Egne frø, opr. New Zealand. **EK(F)**

### Agurkeslægtninge

**Achocha (korila, cahua m.fl.)** (*Cyclanthera pedata*). En sjov og dekorativ slyngplante i familie med agurk m.v. Stammer fra Sydamerika og betegnes som en af "the lost crops of the Incas". Meget produktiv i drivhus - men bliver

nemt for stor. Giver mange frugter. Frugterne har bløde, ikke-stikkende pigge, og skal spises, mens de stadig er ret små (2-4 cm). Gode til at sylte. Små frugter gode rå. Fyldte modne frugter er fremragende ovenbagt. Har været PØ tilbud. Dyrket mange år på friland med flot resultat. Masser af frugter helt til nattefrosten kommer. Smagen er fin – som agurk/ærtebælg. Opr. Winnie Poulsen via Anemette Olesen. **KI(F)**  
Anden oprindelse: Vores vens tur til Sibirien i 2007. Bliver forsøgt tilpasset sibiriske drivhuse. **KN(F)** Fra HSL, **FS031. BK(F)**

**Cucurbita ficifolia 'Siam'. FS480** Kulsorte velsmagende frø og hvidt meget fibret kød. Hos flere avlere er den vokset op i træerne - den største "træfrugt" var på 11 kg. Bruges i Frankrig og Mexico til en dessert. På høsttidspunktet det 1. efterår var der ingen frø el. smag. 1 1/2 år efter var frøene sorte og kødet meget velsmagende. Fra Théa Michel i Belgien via Søren Holt. **KI(F)**

## **BLADGRØNT**

### **Havemælde (*Atriplex hortensis*)**

**Atriplex hortensis, gul. FS041** Tidlig, mange lysegrønne blade. Gammel tysk handelssort. **EM(F)**

**Atriplex hortensis var. rubra. FS040** Rød havemælde. Meget dekorativ, både i haven og i salatskålen. Oprindelse frøsamler i Australien 2002. **EM(F);BG(F)**

**"Familien Eriksens". FS564** Grøn arvesort fra Sjælland. Fru Eriksen genkendte den fra sine bedsteforældres gård på Falster og har sendt os en dejlig beretning om dens brug. Se under "De gode historier" på vores hjemmeside. **FP(F)**

**Gyldengrøn. FS041** 2m. høj med kæmpeblade, meget delikat. Opr. Berd Horneburg, Thüringen, Tyskland. **FP(F)**

**"Harres Mælde". FS478** Meget gammel familiesort fra Sønderjylland. Meget frodig med overraskende store, lækre vaflede grønne blade. Blev traditionelt sået sent efterår og får da meget tidligt høstklare blade, men kan også sagtens sås forår. **KI(F)**

**"Lille Næstved Skole". FS042** Almindelig grøn havemælde, meget fin kvalitet. I forsøg hos NO den bedste i forhold til "svensk grøn" og "lollandsk", idet den går senere i blomst og er lavere og mere busket i væksten. **BK(F)**

**"Moster Karens Spinat". FS044** Familiesort af grøn havemælde fra Gundestrup i Odsherred, som donoren kan føre tilbage til sin tipoldemor. Går hurtigt i stok men bladene kan spises det meste af sommeren, siger Moster Karen som altid har dyrket den. **ID(F)**  
**NB:** Vi efterlyser nye adoptanter - kontakt IJ (udbyderlisten).

**\*"Nis Nørregårds spinat" FS603.** Meget fin kvalitet. Meget store blade, derfor stort udbytte. Har en god smag. **MH(F).** **NB:** Vi efterlyser nye adoptanter - kontakt IJ (udbyderlisten).

### **Havesalat (*Lactuca sativa*)**

**'Arap Saçi' (arabisk hår) (tidl. Salat, u.s.n.). FS014** Fra tyrkisk familie bosat i Danmark. Stammer fra Bursa – en provins i Anatolien. Egeblade men med struktur som romersalat. Fin til udplantning, står længe før stokløbning. Lækker at høste, smager godt. **BG(F)**

**\*"Aspargessalat".** Dyrkes både for blad og stilk. Blade spises som salat. Stilkene koges let og spises som asparges. Sås direkte i april-juni i flere omgange. Salaten kan blive bitter, hvis den udsættes for tørke. Opr. fra Weibulls. **MG(F)**

**'Baquieu'. FS564** Gammel sort fra Frankrig. Muligvis synonymt med 'Erstling' - meget omtalt ældre tysk sort. Kraftig og tidlig sort. Særligt god til de første og sidste afgrøder. Mørkegrønne relativt tætte hoveder med bronze-rødt anløbne blade. Særdeles fin smag. En af de "ikke EU godkendte sorter" fra det franske frøfirma "Le Biau Germe". **MG(F);FP(F)**

**'Forellenschluss'. FS038** Smukke grønne blade med vinrøde pletter, skulle ligne en forel, en slags 'åben bindsalat', utroligt dekorativ. Arvesort fra Østrig, frø opr. fra Arche Noah (Østrigs frøsamler). **MG(F);FP(F)**

**'Kasseler Stränk'. FS039** Bindsalat, meget velsmagende sprød salat. Løber næsten altid i stok, men det hele kan spises. Opr. fra "Den gamle Gartner" (der måske har frøene fra "Bingenheimer Saatgut"). **MH(F);MG(F);FP(F)**

**Lattughino 'Riccio lollo'. FS013** Vinterfast endivie/ hønsesalat. Opr. italiensk handelssort, meget hårdfør pluksalat (navnet fra Gina Lollo-brigidas hår). Kan stå vinteren over på friland. Via SSE. **MG(F);FP(F)**

\***Marvel of 4 seasons'** ('**Merveille de...**' osv.). Sort fra 1880. Hovedsalat, en meget smuk stor sprød salat, med rødbrune yderblade og spidser, meget velsmagende, skal holdes fugtig. Kan dyrkes hele sæsonen. Opr. fra Camilla Plum. **MG(F)**

\***May King'**. Meget tidlig, hurtigvoksende salat. men kan sås hele perioden, faste hoveder, lys grøn, god smag. Opr. fra Karna Maj, som har en stor nyttehave på en halvåben mark på Lolland. Omkring den 1. september 2008 såede hun denne. De fleste af planterne overlevede vinteren til trods for en del barfrost og sne. Den 19. maj kunne hun høste flotte salathoveder. **MG(F)**

'**Outredgeous'**. **FS543** Smuk mørkerød romersk salat, lange smukke men lidt løse hoveder. Navnet er et ordspil på rød + "oprørende, skandaløs". Frank Morton of Wild Garden Seeds, USA via Seed Ambassadors i 2006. **FP(F)**

### **Bladbede (*Beta vulgaris* var. *cicla*)**

**Bladbede. FS045** Alice's spontanhybrid - sølvbede x hvid rødbede, ren mellemgrøn, lav, bred, næsten uden stængler, enormt ydende. Top delvis vinterfast, roden vinterhårdfør. Sås når som helst. For sikker overvintring fra juni. Opr. fra AL i 2006. **MT(F)**

**Bladbede "Engelsk spinat fra Hvidkilde"**. **FS047** Af samme type som Perpetual Spinach, med bløde blade. Ikke til de mange opskrifter på bladbeder med tykke stængler (sølvbeder). Slægtsbladbede; stammer fra fodermester på en gård under Hvidkilde Gods ved Svendborg. Sorten er oprindeligt importeret fra England. Ligner "Perpetual Spinach" - har mere runde blade og lidt mindre vinterholdbarhed. Opr. **FS. MH(F);KI(F);IJ(F)**

**Bladbedespinat eller "Evighedsspinat"**. **FS638** "Perpetual spinach", "Spinach beet". Oprindeligt fra Frøposen. Et godt alternativ til spinat – mindre oxalsyre. Giver grønt hele sommeren og i milde vintre også hele vinteren. **BE(F)**

### **Øvrige**

**Algiersalat (*Fedia cornucopiae*).** **FS566** Det gamle danske navn er Overflødigedshorn-Krop. På engelsk kaldet "Horn of Plenty". I familie med vårsalat; bladene ligner vårsalats meget, mens blomsterne er violette – og meget nydelige. Danner store rosetter. Skal have en nogenlunde

varm sommer for at danne modne frø. Opr. SESAM medlem, der har fundet den på rejse. **GO(F);FP(F)**

\***Asparges 'Mary Washington'**. Velrenommeret gammel aspargessort, store lyse skud, velsmagende. **NP(F)**

**Bladselleri, Stilkselleri 'Seeds Blüm Pink'** (*Apium graveolens* var. *dulce*). En handelssort fra USA med rosa anløbne bladskafter. Lækker og sprød. Lange stilke og godt udbytte. Fået fra SESAM. **NP(F)**

**Jordbærspinat (*Chenopodium foliosum*).** **FS578** Bladene kan bruges som spinat. Bærrene er gode som pynt på salat. Fra den gamle by i Århus. Meget lækker spinat, bladene smager også godt rå. Bitte små spirer. **BG(F)**

**Malva verticillata** var. **crispa. FS579** Katost med store krusede blade. Gode rå i salater og i varme retter. Lang vækstsæson. Dør ved -5 C. Oprindelse: Agroforestry Research Trust, England i 2008. **KN(F)**

**Portulak. FS643** Gammel kulturplante, fik frø fra en økologisk gartner på grønttorvet i Odense i 2003. Meget lækker og sprød og meget vitaminrig. God både i drivhus og på friland. Bladene lækre i salat, stænglerne kan syltes som surt. **MT(F)**

**Spinat (*Spinacia oleracea*) 'Matador'. FS581** Glatte frø og blade, sås efterår eller meget tidlig forår. Hårdfør men ikke velegnet til sommerbrug. Opr. Bingenheimer Saatgut v/ Christina Henatsch via Seed Ambassadors. **FP(F)**

**Quinoa 'Kaslala', Salatquinoa. FS519** Angivet at den skal forkultiveres, men erfaring fra Ems forsøg viser at den er lige så god, når den sås direkte på friland, men i varm jord, 1/6. Glimrende til salat og spinat, og en stor flot plante. Opr. SESAM. **EM(F)**

**Salatamarant (*Amaranthus tricolor*) 'Garnet Red'. FS580** Udsås på voksestedet midt i maj. Høstes som "babyleaf" fra ca. 4 uger senere. Mild og lækker i smagen og pynter vældigt i en blandet salat, flot rosa farve. Rig på vitaminer og mineraler. Opr. handelsfrø. **EM(F);BE(F)**

\***Spinatranke (*Hablitzia tamnoides*).** Egen krydsning. Staude. Frø sås om foråret – men kan måske først spire efter kuldebehandling. Klatreplante op til 2 m+. Bladene spises om foråret. **MH(F)**

**Stolt Henriks Gåsefod** (*Chenopodium bonus-henricus*). **FS056** Flerårig gammel køkkenurt. Bladene kan bruges som spinat, blomsterknopper kan svitses i smør, skuddene kan bruges som asparges. **BE(F)**

**Vejbred, fliget** (*Plantago coronopus*). Sås i køkkenhaven. Velegnet som salat. God i en blandet grøn salat. Tag de spæde blade og stop høsten, når bladene bliver for grove. **BE(F)**

\***Vinterportulak, sibirisk** (*Claytonia sibirica*). Lille urt der sår sig selv. Hele planten er spiselig, bladene gode i salat, dekorativ også i krukke, blomstrer hele sommeren og efteråret med lyserøde blomster. Opr. fået på plantemarked i Sorø. **KI(F)**

**Vårsalat/Feldsalat** (*Valerianella locusta*). **FS577 'Dunkelgrüner vollherziger'**. Sås i aug.-sept., og man har i milde vintre salat hele vinteren. Sikker vintersalat i drivhus. Eller sås på friland i marts og man får tidlig forårssalat. Mild med en let mynteagtig smag. God i blandede salater. Oprindeligt FDB-frø. **BE(F)**

## **TOMATER M.M.**

### **Tomater (*Lycopersicon esculentum*)**

**Lidt om tomatsorternes historie:** Vi har endnu ikke fundet en tomatsort af typen ”familiearv” eller ”gammel dansk sort bevaret gennem årene på samme sted”. Vi har gamle udenlandske sorter, også nogle der er bevaret eller udviklet af en familie; spændende nyere produkter af ”fri forædling”, som f.eks. Tom Wagners sorter; og mange nyere frøægte sorter fra udlandsrejser, frøbytte og kataloger.

Hvis man er interesseret i historiske danske sorter har vi 2 typer. 1) Sorter, der var blandt de første navngivne sorter i danske frøkataloger fra omkring 1880: **'König Humbert'**, på listen i år, er en af disse. Vi har stadig ældre frø af **'Trophy'** ('Die Trophäe') fra 1870, en sort der var kendt fra ”største tomat” konkurrencer i USA, og **'President Garfield'**, en tysk sort med navn efter den amerikanske præsident der blev snigmyrdet i 1881 – lige så berømt dengang som John Kennedy. Frø af alle 3 sorter er skaffet i udlandet, altså formentlig samme sorter, men vi kan ikke dokumentere deres nedstamning. Det er fint, hvis nogen vil dyrke disse, men deres bevaring foregår i udlandet.

2) Handelssorter, der var favoritter blandt danske havefolk fra ca. 1930-1950, og som stadig efterlyses af folk der husker dem: **'Condine** (eller

**Kondine) Red', 'Potentat', 'Lukullus'** og **'Selandia'**. De to første er oprindeligt engelske, den 3. tysk og 'Selandia' er en dansk forædlet sort der var på markedet fra 1937-1981. (**'Dansk Export'** fra 1912 har vi mig bekendt ikke frø af.)

De 4 handelssorter er alle bevaret på en nordisk eller udenlandsk genbank eller hos en privat samler. **Der er brug for adoptanter på alle 4**, men det fungerer bedst hvis man afprøver en sort og adopterer den, hvis man er glad for den. Tomatfrø lever længe, så det er ikke nødvendigvis at dyrke en sort hvert år. Henvendelse til Lila Towle, froesamler@gmail.com.

\***'A Grappoli Corbarino'**. Dadeltomater, tror jeg det hedder, altså ovale frugter, større end cherry- og mindre end blommetomater. Store klaser af søde højrøde tomater, forholdsvis sene og meget resistente mod kulde og andre plager om efteråret. De var de sidste, jeg kunne høste en mængde frugter af. 'Grappoli' betyder vindruer i klase. Italiensk sort, frø købt i USA. **LT(F)**

**'ANAs bulgarske'**. Lyserød bøftomat, tidlig og meget velsmagende. Et stort hit på vores stand i år. Fra Anette N.A. via Havenyt. Hendes nabo i Hillerød har hjembragt den fra Bulgarien. **LT(F)**

**'Auntie Madge's'**. **FS060** En ("lækker" eller "ikke specielt ophidsende smag") lille blomme eller cherrytomat, dyrket i England som familie-sort gennem generationer. Oval, rød. Stort udbytte i drivhus, frembringer en helt ufattelig mængde tomater i kæmpeklaser. Oprindeligt Heritage Seed Library. **BK(F);IN(F)**

\***'Bawole Serce'**. Rosa, hjerteformede store frugter. Høj plante, normale blade, middeltidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort, fås hos flere firmaer. **GS(F-2009)**

\***'Bellstar'**. Busktomat med almindelig størrelse røde tomater, men det er pastatomater. Den gav virkelig mange i 2010, og selv i den meget fugtige august revnede frugterne ikke - det gjorde alle andre tomatsorter på friland. Høst-sæson fra august og helt ind i oktober. **KM(F)**

\***'Betalex'**. Røde runde tomater op til 100g, lav kartoffelbladet plante, meget tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort fra firmaet PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

**'Black Cherry'**. **FS532** Lille sortrød tomat med lang plukkesæson. Middel udbytte men til

gengæld har den en helt utrolig god og kraftig smag. Opr. Thompson & Morgan. **UV(F); MJ(F);MG(F)** Fra Martin Lonseth. **BK(F)**

\***'Black from Tula'**. Skal iflg. Impecta stamme fra slutningen af 1800-tallet. Mediumstor bøf, mørk brun-rød, intens aromatisk. Ude/inde. Opr. Impecta. **IN (F)**

**'Black Russian'**. **FS395** Chokoladefarvede tomater 5-6 cm i diameter. Karakterfuld kraftig smag. Særlig velegnet til grill. Relativt kuldetolerant, så den kan gå an på friland, om end udbyttet er mindre. Relativt modstandsdygtig overfor kartoffel-skimmel. Frøene er oprindeligt fra tomater købt på et økologisk høstmarked i Jægersborggade på Nørrebro i København. Siden har jeg selv taget frø. **PØ(F)**

\***'Black Seaman' (eller 'Black Sea Man')**. **FS644** Mellemstor bøftomat med smukke farver i rødbrunt og mørkegrønt. Minder lidt om Black Brandywine, men mildere. Var bedst i drivhus. Opr. Impecta. **IN(F)**

**'Bloody Butcher'**. **FS544** Gammel amerikansk kartoffelbladet sort. Ikke særlige store frugter men meget god smag og absolut blandt de tidligste – tidligere end f.eks. Matina og Stupice. Kun Katja kan slå den i mit drivhus. **LT(F)**

**'Blomme, rød usn. 2'**. **FS065** Favorit ved årsmødets besøg på Hegnstrup i 2005. **AC(F)**

\***'Blue striped Tomato'**. Helt ny sort udviklet af Tom Wagner. Vil stadigvæk spalte ud i nogen grad, så man kan vælge den linje man synes bedst om. En lille cherry tomat, meget velsmagende og rigtydende. Modner forholdsvis sent på sæsonen, men eftermodner fint i vindueskarmen. Drivhussort. Hos mig er den rød med sort på solsiden. Ligner lidt små mørke blommer. **LF(F)**

\***'Blue Woolly Tomato.'** Tom Wagner har udviklet sorten, der stadigvæk er en ret ung krydsning, så man kan forvente en vis udspalting. **Type I:** Det er en meget interessant tomat, med rød bundfarve og gule striber. Den bliver ret stor, omkring 10 cm i diameter, og er dækket af små hår/dun. Planten er meget sund og rigtydende. Smagsmæssigt lidt melet hvis den hænger for længe. Drivhussort. **LF(F)** **Type II:** Mine blev henholdsvis store og næsten sorte, og middelstore, røde og dunede sidste år. **HH(F-få portioner)**

\***'Brandywine'**. **FS645** Dejlig aromatisk smag, store tomater. Kulturarv 1885. Opr. Impecta. **IN(F)**

**'Brandywine, Black'**. **FS067** En brun udgave af 'Brandywine'. Dejlig krydret smag og store tomater. Oprindelse frøsamler i Belgien 2003. Fået fra SH. **MG(F);IN(F)**

**'Bytje Serdtse'**. **FS557** Rød bøftomat med gul nakke, oksehjertefacon. Fået af SH efter dansk haveejer. Denne tomat er helt FANTASTISK god siger IN, saftig, krydret! Givtig, af stor skønhed. Har kun prøvet den i drivhus. **FP(F)**

**'Charlie's Green'**. Grøn tomat. Opr. fra Søren Holt, der fik den af en belgisk frøsamler. **MJ(F)**

**'Chocolate Stripes'**. **FS545** Mellemstørrelse, brunlige frugter med gul-grønne striber. Fin smag. Gave fra medlem af SSE. **UV(F)**

**'Condine/Kondine Red'**. Gammel sort af engelsk oprindelse, meget populær i Danmark i 1930'erne -1950'erne. Drivhussort med semi-determinate vækst, flotte runde røde frugter i ret store klaser, lidt sen. God men ikke supergod smag efter min mening – burde afprøves af andre. Frø fra SSE skaffet til Museumsgården Karensminde nye 30'ernes drivhus. **LT(F)**

**'Conni'**. **FS71** Meget usædvanlig bøftomat med tyndt løv og aflange, lidt spidsede røde frugter. Ikke just smukke men meget velsmagende. Gave fra frøsamler Lotte Abildstrøm, fra veninde Conni. **LT(F)**

**'Cosmonaut Volkov'**. **FS072** Russisk mini-bøftomat, en af de mest velsmagende, pålidelig i drivhus. Opr. Rusland via SSE. **IN(F)**

**'Crnkovic'**. Familiearvs-sort bragt til USA af Yasha Crnkovic fra Vojvodina-området i eks-Yugoslavia (en kollega til berømt tomatsamler Dr. Carolyn Male). Store lyserøde frugter, fin smag, sund plant. Vi kan snakke senere om udtalen. **LT(F)**

**'Darby'**. **FS073** Der findes flere typer af 'Darby' - denne er 'Striped Red/Yellow', mellemstore røde tomater med bronzefarvede striber/ aftegninger. Bedre efter min mening end 'Tigarella', som den ligner. Til både drivhus og friland; meget stor succes på friland (på Lolland) med 2-3 ekstra skud pr. plante. Fra HSL, England. 2008 frø. **LT(F)**

**‘Estisk Gul’**. **FS007** Frugter druestørrelse, store klaser med stort antal blomster. Mest til drivhus, kan også dyrkes på friland på beskyttet sted. Fået af ældre russisktalende dame på det store halmarked udenfor Tallinn i 1993. Doneret til HSL, hvor den er brugt som "heirloom variety" i projektsamlinger til skolehaver.

**UV(F);HH(F);PØ(F)**

\***‘Faworyt’**. Rosa fladrund, høj, normale blade, middeltidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort fra firmaet PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

**‘Fleischtomate, kartoffelblättrige Tiefgefurchte’**. **FS505** Kartoffelbladet rød bøftomat, indeterminant. En skøn tomat! Stor, rigtbærende, saftig og velmagende. Meget smuk, blank og knaldrød med dybe furer, som ikke har givet sår og revner. Opr. G.Bohl, Samenarchiv via SH. **IN(F)**

**‘Green Bell Pepper’**. Grøn gulstribet rund tomat. Middel udbytte. Saftig, sød med let syrlighed. En af Tom Wagners tomatsorter. Opr. Heritage Seed Library. **BK (F)**

**‘Green Giant’**. Bøftomat, kartoffelbladet, modne frugter er lime-grønne og velmagende. Opr. Reinhard Kraft, Tyskland, via medlem af SSE. **LT(F)**

**‘Green Grape’**. **FS78** Mellemting mellem busk og indet. form, højden varierer. Spinkel og løs i vækst, bør opbindes. Kirsebærstore frugter, gulgrønne som modne, smaragdgrønne indeni. Fantastisk sød smag, dejlige i salater og som halverede og grillet i ovn. EM angiver størrelsen som en lille blomme. Drivhus el. beskyttet plads. Opr. USA, forædlet af Tom Wagner. IN: En forrygende overraskelse! Den smager bare fantastisk godt, den er meget givtig, og er modnet rigtig pænt udendørs, plantet langs den vestlige drivhusvæg. **EM(F);KI(F);IN(F)** ‘Green Grape’ som måske har muteret. Disse frø er fra en 2m høj og yderst frodig plante. **NF(F)**

**‘Green Zebra’**. **FS648** Grøn tomat med lyse striber, halvstore runde dejlige søde tyndskaldede frugter med god smag med vindruearoma, god til salater og lang plukketid. Forædlet af Tom Wagner, USA. Opr. handelssort Impecta. **UV(F);KI(F);MG(F);HH(F)**

**‘Harbinger’**. **FS081** Fin efterårstomat der kan gemmes til vintermodning. Opr. FS forsøg. En gammel engelsk sort fra 1911 der modtog Royal

Horticultural Society’s præmie. **EM(F)**

**‘Hillbilly’**. **FS079** Bøftomat, uregelmæssig, lidt sent moden, smukt rød/gul flammert, skiverne "marmoreret" gul/rød, fantastisk smag. Pragtfuld, meget stor bøftomat, desværre ofte sår og angreb ved stilken. Opr. SSE, USA. **LT(F)**

**‘Idi’**. **FS533** Små citrongule frugter 10-12 g. Meget velmagende tomater. Giver et enormt antal frugter i hver klase og derfor et højt udbytte. Opr. handelssort, Impecta. **MG(F)**

**‘Isis Candy’**. **FS080** Cherrytomat, gul/rød flammert, fantastisk sød smag. Lidt større end de fleste cherrytomater. En af mine favoritter. Opr. SSE. **LT(F)**

\***‘Harnas, rød’**. Lav plante, normale blade, runde frugter op til 100g, meget tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

\***‘Jantar’**. Orange/gylden fladrund, høj, normale blade, tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: Torseed Torun. **GS(F-2009)**

**‘Jaune flammée’**. **FS083** Tomater med størrelse og farve som abrikoser, men stærkere rød/gul/orange. Smukke regelmæssige klaser med 5-7 frugter, kunne sælges kommercielt som stilk-tomater. Mindre kraftig smag end Moonglow, men god. SSE, opr. Frøsamler Norbert Parreira, Frankrig. **LT(F)**

\***‘Kmicic’**. Rød tomat, lav, kartoffelbladet, middeltidlig, aflang 50-60g, pastatype. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

\***‘Koralik’**. Rød kirsebærtomat, middelhøj, normale blade, tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki eller egne frø. **GS(F-2009)**

**‘König Humbert’**(syn. evt. ‘Chiswick Red’). **FS087** Skarlagenrøde blommetomater, 8-10 i en klase. Aflang, kødfuld, lidt tør. Meget produktiv, velmagende. Beskrevet af Vilmorin i 1885, afprøvet af Royal Horticultural Society i 1887. Fra genbanken i Gatersleben i 1976 til en botaniker på Leicester University, doneret til HSL i 1988. En af de første tomatsorter i danske frøkataloger i 1880'erne. **BK(F);IN(F)**

\***'Lemon Drop'**. En højt voksende cherrytomat, der giver stort udbytte af 1,5-2,5 cm. gule tomater med sød smag. Er muligvis opstået som en krydsning mellem Snow White og noget andet. Opr. Martin Longseth. **BK(F)**

\***'Long Blue'**. En cherrytomat med mørk 'kind', tidlig forædlingsfase fra Tom Wagner - men noget mere stabil end f.eks. 'Blue Woolly' - også fra Tom Wagner. **HH(F-få frøportioner)**

**'Lukullus'**. **FS546** Tidligere en af de mest velkendte tyske handelssorter. Giver mange velmagende frugter. Efterlyst af en dansk kender og fundet hos den store tyske tomatsamler Manfred Hahm. **LT(F)**

\***'Make my day'**. Fået som 'Make my day F3' (14 3-22 Skagit) af amerikansk forædler Tom Wagner. **MG(F)**

**'Malinowe'**. Fra min barndom mindes jeg fantastiske tomater fra min mors fædreland. Jeg søgte lidt og fandt frem til at der findes en gammel polsk bøftomatsort (fra 20'erne), som er kendt for sin smag: Malinowe (som betyder hindbær). Tomater på 400-500 gr. God smag og ydeevne. Plukkes når de er lyserøde. Oprindelse: frø fra svensk tomatsamler. **PØ(F)**

\***'Malinowy Kapturek'**. Rosa kirsebærtomat, middelhøj, normale blade, tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: Torseed Torun eller egne frø. **GS(F)**

\***'Malinowy Ożarowski'**. Rosa fladrund, høj, kartoffelbladet, tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

\***'Malinowy Retro'**. Rosa fladrund, høj, kartoffelbladet, tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: Plantico, Selecta. **GS(F-2009)**

**'Mei Wei'**. **FS088** "Årets bedste tomat på friland" 2005. Lille lækker rød cherrytomat. Runåbergs Frøer skriver blandt andet i kataloget: "Tidlig sort fra Kina med den bedste smag. Vi fik frøene fra Birgitte Geite, og den trives udmærket i vores klima." Den ligner Gardeners Delight men er betydeligt tidligere. Oprindeligt Runåbergs Frøer. **FP(F)**

\***'Mei Wei'**. **Gul variant**. Dette er en efterkommer af FS088. Citrongul, og meget

meget lækker. Det skal blive sjovt at se hvad der kommer ud af frøene til sommer. **IN(F)**

\***'Millefleur'**. Typebetegnelse for en gruppe af tomatsorter. Små pæreformede frugter i store klaser med rigtig mange, 50-100 stk, saftige og velsmagende røde tomater. Frodig, 2m høj. Handelssort. **NF(F)**

**'Moneymaker'** (**'Stonor's Moneynaker'**). **FS91** Traditionel engelsk drivhus- og frilandssort fra 1913, fra F. Stonor af Southhampton. Mellemstore frugter, stort udbytte. **UV(F)**

**'Moonglow'**. **FS092** Lidt senere end gennemsnit i drivhus, smukke mellemstore orange frugter. Opr. SSE, USA. Hos mig den sødeste og mest velsmagende af alle de orange tomater, en af mine absolutte "must have"! **LT(F)**

\***'Ola Polka'**. Gul kirsebærtomat, lav (dværgtomat), kartoffelbladet, meget tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki eller Plantico. **GS(F-2009)**

**'Orange vildtomat fra Netto'**. **FS649** En rigtig god drivhustomat - min favorit gennem 3 år. Den stammer fra en bakke "blandede vilde tomater fra hele verden", som jeg købte i Netto. 3 - 4 cm i diameter, klaser af 4 - 7 stk., rimeligt tidlig og meget sød. **KB(F)**

**'Pineapple'**. **FS95** Gammel fransk bøftomat, sen, rødgule striber og fin smag. **BK(F)**

\***'Plomień'**. Rød bøftomat, høj, normale blade, middeltidlig. Polsk handelssort. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

**'Plum Lemon'**. **FS548** Store klaser af citrongule tomater med en lille spids, ligner virkelig citroner. Jeg fik 36 tomater i én klase. De har ikke nogen udpræget smag, men er kødfulde og ville nok være god til tomatsovs. Opr. fuglemarkedet i Moskva via SSE. **LT(F)**

**'Potentat'**. **FS023** Rød drivhustomat. Kendt sort fra i hvert fald 1940'erne, kom fra England. Oprindeligt den bedste "gartner-tomat" fra A. Hansen Amagerfrø, men den gled i baggrunden, da andre frøfirmaer begyndte at fremavle ensartede tomatsorter til sorteringsmaskinerne. Gode erfaringer, dejlig spisetomat. Opr. NGB, svensk donorfirma. **BE(F);IN(F)**

**'Purple Calabash'. FS622** Meget gammel sort, bøftomat, rosa/brunrød, utroligt saftig og aromatisk, store frugter, bærer godt. Lige så skøn indeni som den er grim udenpå. Lykkedes godt i år, er stadig meget glad for den. Har kun haft den i drivhus. Opr. Søren Holt. **MG(F)**

**'Quadro'**. Rød pastatamat af Roma typen. Ovale, lidt firkantede frugter, deraf navnet. Velsmagende, fast og holdt helt hen i nov. 2009 på friland. Opr. Bingenheimer Saatgut, via Urtegartneriet. **MT(F)**

**\*'Red Robin'**. Lillebitte pottetomat med røde cherrytomater og almindelig smag. Opr. dansk tomatfrøsamler. **KI(F)**

**"Russie 3". FS101** Vi blev spurgt om vi kunne skaffe en sød russisk bøftomat som den, spørgeren havde mistet. Denne kommer fra SSE – måske ikke den samme som den tabte, men i hvert fald rigtig god. Favorit på de seneste årsmøder. **LT(F)**

**\*'Sweet Casady'**. Aflang, tilspidset, rød cherrytomat med orangegule striber. Mange har en lille ekstra spids på. Opr. Tom Wagner på workshop i Silkeborg i 2009. Gul- og rødstribede tomater, produktiv, festlige og meget velsmagende frugter med "umami" smag fra en af forældrene (det 3. krydderi-smag), der også mærkes hos 'Green Grape' og andre grønne tomater. **KB(F)** Holdt sig godt til efter frosten kom. Hos mig helt ensartet (nogle har sagt at den spaltede ud). **LT(F)**

**\*'Szach'**. Rød, lav, rund op til 100g, kartoffelbladet, meget tidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

**'Selandia'. FS102** Dansk drivhustomat fra 1937, repatrieret til Danmark via Holland/Tyskland. Modstandsdygtig overfor sygdom, tidlig, stort udbytte, runde velformede frugter. Lidt melede men smager godt. **BK(F)**

**'Spanish Big Globe'. FS569** Bøftomat med super smag. God til drivhus. Opr. HSL. **FP(F)**

**"Stor gul bøf". FS105** Fyldig, lidt syrlig og fast. Ualmindelig velsmagende, nærmest orange som moden. Stort tørstofindhold. Lang holdbarhed, god selv når den er plukket grøn. Drivhus / friland. Omtalt i PØ nr. 2 1995. Opr. fransk handelssort. **MJ(F)**

**'Striped German'. FS556** Betegnes i Impectas katalog som kulturarv fra 1800-tallet. Meget stor,

lidt flad bøftomat med orange/røde/gule striber. Har været meget givtig i år! Smagen er blid og vidunderlig. Opr. Impecta. **FP(F)** Jeg dyrker den nu på 5. år. **IN(F)**

**'Stupice'. FS570** Tjekkisk tomat. En rigtig god frilandssort (også god og meget tidlig i drivhus). Kartoffelbladet. Den er tidligt moden på friland, hvis den forkultiveres i vindueskarmen fra sidst i marts. Frugterne er middelstore med en fin almindelig tomatmag. Planterne trives udmærket ved bare at vokse op over et stativ i knæhøjde og uden at nippe sideskud – eller kan bindes op. **MJ(F);FP(F)**

**'Sungella'**. Gul-rød, rund indeterminat tomat. Uden/indendørs. Handelssort. **UV(F)**

**"Thai cherry". FS108** Små ovale skinnende ekstremt søde frugter, ca. 20 pr. klase. Fra Thai mad uge på et supermarked, men frøægte. Opr. fra supermarked på Sjælland - men en anden har set den på et thailandsk marked, og den sælges vist også i Europa. En thailandsk gæst – etnobotaniker – mener den må være den sort, der blev forædlet til deres dronnings fødselsdag for år tilbage. Kaldes derfor "dronningetomaten" i Thailand. **UV(F)**

**\*Tomatsamling fra Conny Zacho, Gråsten.** 7 donerede sorter fra ferierejser; jeg kender ikke nogen af dem. Fra Rhodos (stor tomat), Gran Canaria (1 almindelig, 1 cherry), Rusland (stor hvid/lyserød bøf med spids, altså nok en pink oksehjerte, næsten uden kerner), Italien (blommetomat), Mallorca (kryddertomat, lille, lyserød), Morocco (almindelig). 1-3 portioner af disse, på kaffefiltre. **LT(F)**

**Tomatsamling: "Ludmilas tomater" fra Ukraine.** Opr. Nanna F. Bestilles fra **IN(F)**

1) Gul rund sød tomat, til salater, 70-80 g. Stor citrongul tomat med let orange. ENDELIG en spændende gul tomat. Meget saftig og sød aromatisk. **KB(F);IN(F)**

2) "Bytje Serdtse" bøftomat, rød, middelsen, 100-150 g. **IN(F)**

3) "Blomme", busktomat, lange frugter, sen, stor. Kun egnet til kogning. **IN(F)**

6) Stor rund rød salattomat, middelsen, lidt syrlig. Alle formål. **IN(F)**

**\*'Tommy Toe'**. Findes hos SSE. Mellem-størrelse, rund, rød tomat. Smager dejligt og er yderst frodig. Klaser med 8-10 stk frugter. Bliver 2 m høj. **NF(F)**



**”Vild sort-rød tomat”**. Fra en bakke med økologiske ”vilde tomater” købt i supermarked. Jeg tror den kunne være ’Black Cherry’, men er ikke sikker. Jeg har dyrket den tre år nu. Det er en fin frilandstomat, ydedygtig og modstandskraftig. **PØ(F)**

\***’Voyage’**. Sjov ’pindsvin’ tomat hvor hver enkelt frugt (ikke en klase) er sammensat af små tomater eller ’lapper’. Stor, rød og let syrlig tomat. **NF(F)**

\***’Wapsinicon Peach’** fra Heirloom seeds USA. Spinkel lys plante, udbyttet udendørs er ikke fantastisk men ok. Frugten er varmgul dunet som en fersken, meget sød delikat uden skarphed. Mindre frugt, ca. 5 cm. Fortjener udbredelse. Frø fra 2009 som desværre delvis er krydset med en rød, samt få ældre amerikanske. **AL(F)**

\***’Wisconsin 55 Gold’**. Fra Martin Longseth. I en dyrkning af Wisconsin 55 i 1954 var der en enkelt plante der gav gyldne frugter i stedet for røde. Studerende fra University of Wisconsin tog frø af den og dyrkede den i mange år. **BK(F)**

\***’Zebra Picante’**. F2 fra Tom Wagner (’Green Zebra’ x ’Black Picante’), vital plante som ikke har været angrebet af andet end dårligt vejr. Frugten op til 4,5 cm grøn m gule og røde flammer, picant delikat smag, i klaser a 5-7 stk. Jeg har måske op mod 10 portioner. **AL(F)**

\***’Zloty Ożarowski’**. Orange/gylden fladrund, høj, normale blade, middeltidlig. Frilandstomat i Danmark, kan også dyrkes i drivhus. Polsk handelssort. Firma: PNOS Ożarów Mazowiecki. **GS(F-2009)**

\***’Zebra Ezel’**. Stor bøftomat, rød med grønne striber. Fået som ’Zebra Ezel F3’ af amerikansk forædler Tom Wagner, der har bekræftet navnet. **MG(F)**

### **Peber (*Capsicum annuum* med mindre andet er angivet)**

**’Alma Paprika’**. **FS584** Ungarsk type til paprika el. til at spise/grille. Forholdsvis små runde frugter (”alma” = æble på ungarsk), tykt kød, hvidgule -> røde. Næsten ikke stærke. Godt udbytte, bedre end andre af den type, jeg har prøvet. Opr. **SSE. LT(F)**

**Ancho(/Poblano)**. **FS115** Mexicansk traditionel sort, mild, lækker, tyndt kød. En stor mild chilipeber, der er bred over skuldrene og smalner til

mod spidsen. Giver højt udbytte, 15-20 frugter pr. plante. Frugterne er næsten lige så store som almindelige peberfrugter, ca. 15 cm. lange. Umodne frugter er mørke- grønne, kaldes Poblano og bruges f.eks. til at fylde med ost og/eller fars. Modner til mørk rød, kaldes da Ancho, og bruges typisk til at tørre og knuse til et mørkt mildt chili-pulver. Har ret lang udviklingstid, hvorfor den må sås tidligt og dyrkes i drivhus (evt. med tilskudsvarme) for at få modne frugter. Styrke: 1-2000 Scoville Units. Opr. købt 2000 i Californien, firmaet Burpee. **BK(F)**

**’Ancho Mulato’**. **FS116** Minder meget om Ancho, men modner til brun. Opr. Rocky Mountain Seed Co. **BK(F)**

**’Beaver Dam’**. **FS585** Velsmagende koniske frugter, modner røde, kun lidt stærke. Opr. ungarsk Hussli familie, der emigrerede til Beaver Dam i staten Wisconsin, USA i 1929. Er nu optaget på Slow Food USA’s ”Ark of Taste”, en Noahs ark af særligt værdifulde (og velsmagende) traditionelle sorter. **SSE. LT(F)**

**’Bulgarian Carrot’ (’Shipka’)** **FS120** Meget stærk chilipeber, spidse gulerodsfarvede frugter. Smuk i krukke. Opr. Bulgarien, via Shepherd’s Garden Seeds, USA. **MJ(F);FP(F)**

**’Cajun Yellow Cayenne’**. **FS121** En sjov cayennepeber, som meget ligner almindelig cayennepeber, indtil den modner og skifter farve fra grøn til klar gul. Oprindeligt Renee’s Garden (tidligere Shepherd’s). **BK(F)**

**’Cheyenne chili’**. Stærk. Buttede gule tyndskallede frugter, busket vækst og stort udbytte. Opr. F1, men ensartet vækst og produktion gennem 5 år med egne frø. **EK (F)**

**’Czechoslovakian Black’**. **FS124** Meget dekorativ chilipeber med aflange glatte frugter, der undertiden peger opad. Farven som umoden er mørk violet, næsten sort, og frugterne modner til rød. Moderat styrke: 20.000-30.000 Scoville Units. Oprindeligt fra Shepherd’s Garden Seeds. **BK(F)**

**’Chocolate Cherry’**. **FS122** En rund, mild, 4-5 cm tykvægget chili, der starter som grøn og modner til flot brun. Oprindeligt fra en tysk frøsamler. Prøv f.eks. at bage dem i ovnen med kød- eller ostefyld. **BK(F)**

**’Doux Long des Landes’**. **FS126** Mild tyndvægget grøn peberfrugt, der modner til rød. Facon af de 15-20cm lange frugter er nogen-

lunde som almindelig chili, men smagen er helt uden styrke. Perfekt til pizza. Købt 1992 i syd-Frankrig som frø fra Vilmorin. **BK(F)**

**'Ferenc Tender'**. **FS550** (Oprindeligt **Terenc Tendes** – jeg er sikker på at dette må være forkert. Red.). Gave til Seed Ambassadors fra en ungarsk frøsamler. Meget tidlig og produktiv, mange forholdsvis små koniske frugter på en busket plante. Modner røde, men der er flere farver på planten samtidig. Værd at prøve. **LT(F)**

**'Friars Hat'** syn. **'Aji Flor'** (*C. baccatum* var. *pendulum*). **FS129** Mild med klokkeformede frugter. Opr. Vibeke fra Frøposen. **BK(F)**

**'Guindilla'**. Rød chili, mellemstærk, knæhøj plante på friland. **MJ(F)**

**'Hot Portugal'** (*Capsicum* sp.). **FS490** Rød chili med ret store, lange frugter. Medium styrke. **KI(F)**

\***'Jalapeño Chipo'**. Kort bred chili med kraftig net tegning, middelstærk. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

\***'Jalapeño Rendicolor'**. Kort bred chili med langsgående marmorering, middelstærk. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation, da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

**'King of the North'**. Store tykke kødfulde pebre som vi kender dem fra butikkerne. Velegnet til vort klima – alligevel skal den have en lang sæson. Begynder at modne sent men fortsætter hele efteråret. Opr. SSE. **LT(F)**

\***'Kondo Peber'** (*Capsicum* sp.). Mild chili indført til Fredensborg Slotshave i 1990'erne af dronningens køkkenchef Kondo, smagen mild og lækker, sorten er nok Jamaican Bell. **ES(F)**

**'Liebesapfel'**. **FS130** Betyder normalt tomat - men denne er en sød, tykkødet fladrund peber, mere riflet end 'Tomato Pepper'. Sød og aromatisk. Opr. tysk økologisk handelssort via frøsamlerne. **EM(F)**

**'Nardello'**. **FS571** Italiensk arvesort fra "Seeds of Change" i USA. Flot, meget produktiv, masser af lange søde grønne, senere knaldrøde pebre, ligner en stor cayennepeber i form, men aldrig stærk, bruges især til madlavning. **FP(F)**

\***'Omnicolor'** (*Capsicum* sp.). Lille velmagende

middelstærk chili, farven ændres ved modenhed fra først lysviolet, siden hvid, dernæst orange for at slutte som rød, den mest produktive chili jeg kender. **ES(F)**

**'Peter Pepper'** (rød) (*Capsicum annuum*). Navnet hentyder til det engelske kælenavn "Peter" for en bestemt mandlig legemsdel. Der skal dog mere end almindelig fantasi til at tage fejl af denne sjove chili og en "rigtig" Peter. **BK(F)**

**'Pimiento de Padron'**. Chili. En meget frodig peber der giver et godt udbytte af små frugter i vindueskarmen, klarer sig også fint ude og i krukke i drivhuset. Moderat stærk. Opr. fra Galicien i Nordspanien, hvor den steges i olivenolie som tapas til øl. **LT(F)**

\***'Piri Piri'** (*Capsicum* sp.). 8-10 cm lang, smuk chili, stærk og god. Overordentlig givtig. Til alle formål. Kog overskuddet i rødvin og olie og blend. Fundet i blandet æske i Brugsen. **IN (F)**

\***'Ramiro'**. Rød, mild, stor snackpeber. Oprindeligt en amerikansk kommerciel sort, der er tilgængelig som frø. **BK(F)**

\***'Puya Native'**. Lang slank tyndskallet chili. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation, da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

\***'Rio Grande'** (*Capsicum* sp.). En mild chili, der modner fra lys grøn til rød. Fin, hvis man kun er til et "lille pift". **BK(F)**

**'Roter Augsburger'**. **FS508** Rød kegleformet sød peber til at plante på friland midt i juni efter forkultur fra først i marts. Trives på en lun solrig plads. IN's kommentar: overvældende høst i drivhus. Ingen succes med peber på friland i år. God smag. Højde 40-50cm. Opr. G. Bohl, SamenArchiv. Fået af SH. **IN (F)**

**'Serrano'**. **FS134** En højt voksende, finthåret plante med mange små, butte frugter. De er helt glatte, let bøjede og ret tykvægede. Frugten er meget stærk, både som grønne og som modne røde. Har en speciel og god aroma. Sen sort. Opr. SESAM. **FP(F)**

\***'Serrano Centauro'**. Gul kort but middelstærk chili. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation, da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

\*'Serrano Paraíso'. Orange kort but middelstærk chili. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation, da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

\*'Serrano Tampiqueño 74'. Kort rød but middelstærk chili. Gave til HKH Prinsgemalen fra Inifap, Mexicos statslige landbrugs forsøgsstation da kongefamilien var på officielt statsbesøg i Mexico. **ES(F)**

'Sibirisk Huspeber'. **FS137** Efter sigende en sort, der blev dyrket i vindueskarmen i Sibirien. Fine stærke frugter, tidlig modning. Opr. firmaet Kräuterzauber i Tyskland. IN kommentar: De er små, mange og hylestærke, og absolut ikke tidlige i forhold til andre (det er også NO's erfaring) - andre kommentarer er velkomne! **KI(F); FP(F);IN(F)**

'Star Flame'. **FS481** Gul chili med lange frugter. Aromatisk og stærk. Klarer sig fint i krukke på friland. Opr. Brugsen. Doneret til FS af Clara Andersen. **MJ(F);KI(F)**

\*'Sweet Chocolate'. Mørkegrønne, mellemstore 'bell' frugter, som modne brune udvendigt og røde indeni. Tidlig. Forædlet af den berømte Elwyn Meader. Opr. frø fra SSE. **LT(F)**

'Tobago Seasoning'. Røde frugter 2 X 5 cm. Medium stærk, krydret smag i retning af sød Habanero. Planten er ikke høj, men ret bred. Opr. hollandsk frøsamler via LT. **KI(F)**

"Tomato pepper, Sue's". **FS136** Meget produktiv i drivhus. Runde, evt. lidt spidsede røde modne frugter, der virkelig ligner tomater. Varierer mellem mild og stærkere chilismag, tykke, søde, meget velsmagende frugter. Især gode rå, men kan også grilles. Opr. arvesort fra Beaver Dam, Wisconsin, via ungarske Hussli-familie ca. 1929. Fra medlem af SSE. **EM(F)**

"Ungarsk Rund Chili". **FS559** Frø kommer oprindeligt fra Ungarn. Modner ret hurtigt til flotte røde runde chili. Moderat stærk. En chili, som jeg har haft megen glæde af. **BE(F)**

"usn. 1". **FS484** Måske sorten 'Lipstick'. Frugten er 12 - 15 cm lang og 3 - 5 cm i diameter, først lysegrøn, men modner gennem en gul-orange farveskala til højrød, smagen er mild. Grunden til, at jeg synes den er værd at tilbyde, er, at den tilsyneladende ikke bliver angrebet af noget som helst. Jeg har ikke haft en eneste lus i drivhuset i tre år. Sorten er hjemført fra

Australien. Jeg var medlem af Seed Savers dernede, men husker desværre ikke, hvor denne sort stammer fra. **KB(F)**

"usn.3" . **FS524** Cayennetype. Stærk. Aflange røde frugter, opret vækst og stort udbytte. Opr. marked i Rom. **EK(F)**

### Physalis arter:

**Ananaskirsebær** (*Physalis pubescens*). Medlem af tomatfamilien. Giver mange fine, yderst lækre og søde frugter omringet af beskyttende omkring-siddende hylster. Stammer fra en gård i Amish Country (Midt-vest USA). Forkultiveres ligesom tomat tidligt og udplantes på friland. Planten er ikke påvirket af skimmelsvamp. **KN(F)**

'Perm'. (*Physalis sp.*) Denne er velegnet til salsa, meget velsmagende. Sund plante. Skulle stamme fra Rusland. Opr. SESAM. **NC(F)**

"San Cristobal Tomatillo" (*Physalis ixocarpa*). Også medlem af tomatfamilien. Store flotte, grønne lidt sylrige frugter med beskyttende omkring-siddende hylster. 5-8 cm i diameter. Bruges i Mexico til bl.a. Salsa verde og madlavning. Købt på marked i San Cristobal, Mexico. Forkultiveres ligesom ananaskirsebær tidligt og udplantes på friland. Planten er forholdsvis resistent overfor skimmelsvamp. **KN(F)**

\*'Toma Verde' Tomatillo (*Physalis philadelphica*). Grønne/gule frugter. opr. fra Impecta. **MG(F)**

### Tomatslægtninge i øvrigt

\***Nakati** (*Solanum aethiopicum*). Dette er navnet i Uganda for en aubergine-slægtning, som man spiser bladene af. De er meget bitre men jeg syntes godt om dem i en slags ruskomsnusk med løg og hvidløg. Der er en opskrift på <http://childrenofuganda-permaculture.blogspot.com/> på en grønsagsret med nakati (også med dodo, amarantblade). Bladene er mere næringsrige end frugterne, der på denne sort er små grønne, senere røde bær, der blev modne på en plante i vores drivhus. Planterne har ellers klaret sig godt både i drivhuset og i krukke udenfor og døde kun efter frosten kom – så den er ikke specielt varme-krævende. ('Hmong rød' er en anden plante af samme art, der får frugter som små halloween-græskar; disse kan spises mens de er grønne.) **LT(F)**

## KÅL

### Grønkål (*Brassica oleracea* var. *acephala*)

\*'Høj Amager, Samsø/Toftø stamme'. FS651 Høj kruset grøn kål af den gamle slags. Fin vinterholdbarhed. Disse frø er taget fra kun 20 planter af sorten Høj Amager, Toftø Stamme FS149. Jeg har tilstræbt blandet udseende. Se evt. foto. Farverne er dels violet eller gulgrøn stamme, bladene er fra næsten glat til kruset. Vi er vilde med det smukke udseende af de forskellige planter. Bland dem endelig ikke med FS149. **IN (F)**

### Anden bladkål

'Siberian Kale' [usikkert syn. "Sibirisk Blåkål"] (*Brassica napus* var. *pabularia*). FS151 Grønkålstype med violet anløbne blade, og violette stængler. Bladene indskårne - minder om f.eks. "Finsk/ Baltisk" - men er mere grøn i farven. Som de andre "russiske grøn kål" er denne i familien med raps og kålroe - ikke med de øvrige grøn kålstyper. Overvintrer godt, og smager godt. **FP(F);MG(F)**

'Sød bladkål'. FS057 (*Brassica rapa* ssp. *rapa*). Opr. købt som "Stielmus" hos Bakker, Holland ca. 1975. (Også rübstiel, stängelmus på tysk, turnip tops el. turnip greens på engelsk. Mange opskrifter på denne spændende bladgrønsag på nettet). Let forædlet agerkål. Roden overvintrer altid og giver lækre turnipstoppe sent efterår og tidligt forår. Fra AL. **KI(F)**

'Østfrisisk palmekål'. En traditionel grøn kålsort, der kan blive mandshøj. 2 sorter skaffet til os af Lothar Juffa fra et økologisk landbrug ved Leer i Østfriesland. Sort #2 opformeret til Frøsamlerne af Niels Petersen, Biokol på Ærø. Læs mere om den (på tysk) på <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/umwelt/452072/>. **NP(F)**

## RODFRUGTER

**NB: Særpris på 40,- hvor angivet**

### Gulerod (*Daucus carota*)

'Belgian White'. FS160 En stor, spidsrodet hvid gulerod med grøn nakke. Har en udmærket mild smag. Virkelig en delikatesse kogt. I sin tid udviklet af Vilmorin (1839). **MG(F)**

'Gul Bosnisk, Ærø selektion'. Sorten stammer fra Bosniske flygtninge, gennem en havebekendt af NO. Sorten er helt klart MEGET landsort - særdeles uensartet. Ved udvalg på Biokol (Niels på Ærø) fandt Brian, NO og Niels frem til dem der lignede en lidt spids spise-gulerod mest. **NC(F-rødder fra Niels)**

'Dr. Lassings'. FS590 Grex af frø som den tyske frøsamler Ingrid Matthes havde med da hun besøgte os. Krydsning af flere sorter: 'Küttiger Rübli', hvid gulerod fra Schweiz. Den gule, der smager rigtig godt, hedder 'Lobbericher Gelbe' og er fra Tyskland. Den orange mangler jeg navnet på, og den mørke el. rødlige orange-farvet hedder 'Guerande' og er fra Frankrig. Gulerødderne bliver forskellige. Ikke så mange knaldorange. Jeg vil gerne have tilbagemelding om dyrkning. **BG(F)**

'Early Scarlet Horn'. FS588 Stammer fra byen Hoorn i det nordlige Holland. Den er udviklet omkring 1610, og er nok en af de ældste gulerodssorter, der stadig dyrkes. Early Scarlet Horn er en tidlig gulerod med en fin struktur og god at spise rå. Den er virkelig en delikatesse, hvis man spiser den som "baby-gulerødder". **NP(F)**

'Narome x Hilmar'. Oprindeligt et forædlingsprojekt hos Christina Henatsch, biodynamisk forædler, Tyskland. Flemming har dyrket næste generation frø fra denne krydsning af to gode frøfaste Nantes typer. En forsøgssort. **FP(F)**

\*'Årets gulerødder'. Sidste år satte jeg halvt af Dr. Lassings gulerødder og halvt af en tysk biodynamisk sort med meget søde orange rødder, til at lave frø af. Det er min plan at der skal komme flere orange og at de stadig skal ha' Dr. Lassings gode vinterholdbarhed. **BG(F)**

### Haveskorzoner (*Scorzonera hispanica*)

\*'Lange Jan'. Tidligere hovedsort i Europa, oprindelig sortsejer frøfirmaet Bejo i Holland. Frøet stammer fra Van Hemert og co. Jeg har selekteret 2 generationer for at genskabe den tidligere så høje kvalitet. **ES(F)**

### Havrerod (*Tragopogon porrifolius*)

Havrerod 'Sandwich Island'. Den sort der er i handlen, når man kan få frø af denne skorzoné-lignende rodgrøntsag. To-årig kurveplante med lyse rødder, der høstes efterår - vinter og tilberedes som skorzoner. **GO(F)**

### **Havrerod, Vild (forvildet) dansk. FS166**

Findes vildvoksende i Danmark kun på Ærteholmene, sandsynligvis forvildet fra småhaver ved fæstningen. Indsamlet 2004 på Christiansø. **SH(F)** En tidligere kollega hjembragte nogle få frø til mig fra Christiansø, som jeg så har formeret på siden. **IH(F)**

### **Jordkokker (*Helianthus tuberosus*) (40 kr.)**

**“Buttede Bertha”**. Fine runde former. Biokols egen jordskoksort. **NP(V)**

**‘Dwarf’**. **FS540** Knoldene er lidt knudrede og har en rød overflade. Sorten er sen og blomstrer ikke. Sorten er bemærkelsesværdig, fordi toppen kun bliver ca. ½ meter høj. Denne jordkok kom til Forskningscentret i Årsløv i 1988 fra SvP (Stichting voor Plantenveredeling). Oprindelseslandet er Holland. **BK(V)**

**‘Dwarf Sunray’**. **FS168** En høj (3 m), blomstrende jordkok. Fine, tyndskallede, mellemstore knolde. Opr. Thompson & Morgan. **IN(V)**

### **Kartoffel (40 kr.)**

**‘Arran Victory’**. Store lilla kartofler med hvidt kød. Svære at koge men ligner gode bage kartofler. **BG(V)**

**‘Bamberger Hörnchen’**. Små aflange kartofler der er faste og smager rigtig godt. De modner sent og bliver ikke så let syge. **BG(V)**

**‘Blå Congo’**. **FS593** Den mest udbredte af de blå sorter (gennemfarvet). Ikke helt rund kartoffel, tendens til dybe øjne. Har godt af en måneds lagring. Kan give variation på middagsbordet og giver en god mos. **BG(V);NP(V)**

**‘Mehlige Mühlviertler’**. Dyrket i århundreder i Østrig, hvor den er gået i arv. Stor gul kartoffel der skal koges forsigtigt. **BG(V)**

**\*‘October Bull’**. Blå oval kartoffel med middel top. Fra Tom Wagner **AB(V)**

**‘Pink Fir Apple’**. **FS595** Engelsk sort fra 1850. Minder om apargeskartoffel. **NP(V)**

**‘Rosa Tannenzopfen’**. Fantastisk lækre at spise og meget flot plante der ikke har så dækkende blade. Kartoflerne er rosa og har grankoglefacon. **BG(V);IN(V)**

**\*‘Skagit Valley Gold’**. Lille rund og meget gul kartoffel, med en stor top. Fra Tom Wagner. **AB(V)**

**\**Solanum tuberosum x S. peruea***. Rund kartoffel med dybe øjne. Lang spirehvile. **AB(V)**

**\*‘Sun Dude’**. Kæmpemæssig top, med meget få knolde under. Fra Tom Wagner. **AB(V)**

**‘Æggeblomme’**. **FS597** Velsmagende kugleformet kartoffel med meget dybe øjne. Gammel dansk sort. Findes nu på genbanken hos NordGen. **BG(V);NP(V)**

### **Rød- og andre beder**

**‘Kamuoliai 2’**. Opr. Litauen via Seed Ambassadors. **FP(F)**

**Runkelroe ‘Lille Tårøje’** (*Beta vulgaris* var. *alba*). **FS178** Runkelroe består primært af opsvulmet stængel, i modsætning til sukkerroen/fabriksroen (B. v. var. *altissima*), som primært er opsvulmet rod, og foderroen, der er en mellemform med opsvulmet hypokotyl. Runkelroen bliver noget større end foderroer og meget større end sukkerroer, hvilket gør runkelroen uegnede til maskinhøst. Til gengæld er holdbarheden meget god. "Lille Tårøje" er vedligeholdt af nu afdøde Torben Sørensen, som havde fået den fra gården Wigottenborg på Sydsjælland, der har vedligeholdt den gennem mange årtier. Roen, der kom i klasse i 1904 og fik kongepremie i 1905, havde stor udbredelse i 1920'erne og 30'erne. Sorten kom på Nordisk Genbank i 2004 og fik nr. NGB16230. Primært foderplante. **AB(F)**

### **Selleri (*Apium graveolens* var. *rapaceum*)**

**‘usn1.’** **FS518** Knoldselleri af egen lokal forædling. Har frø til ca. 50 ha af min efterhånden egen sort som er udvalgt med udgangspunkt i krydsninger af de ældre sorter ‘Alabaster’ og ‘Snehvide’. **AC(F)**

**\*‘Neon’**. God knoldselleri. **NP(F)**

### **Øvrige rod- og knoldvækster**

**Helianti** (*Helianthus strumosus*). Knold, der er i familie med jordkok. I udseende og vækstmåde minder den meget om jordkok og skorzonér, og den anvendes i køkkenet som disse (og ligesom jordkok er de fremmede for gasproduktion). Knoldene er aflange og glattere end jordkokker. Fra Graines Baumaux i Frankrig. **BK(V-40 kr.)** Fra Sesam. **GO(V-40 kr.)** Se i øvrigt artiklen på *Gourmethaven.dk*.

**Japansk Yams** (*Dioscorea japonica*). **FS502**  
Fra yams-familien. Slyngplante med spiselige rødder, skulle være vinterfast men vanskelige at grave op. Af den grund er der nogle der anbefaler at dyrke den i store pletter for nemheds skyld. Leveres som bulbiller – men ingen spiringsgaranti - og ring eller mail til mig først. Først til møllen – der er ikke mange planter. Opr. Chiltern seeds. **MH(V)**

**Jordkastanie** (*Bunium bulbocastanum*). **FS173**  
Små spiselige søde, fede knolde. **MH(V);FP(F)**

**Kinaskok, knoldgaltetand, Choro-gi** (*Stachys affinis*, syn. *S. tubifera* og *S. sieboldii*). **FS174**  
Delvis vinterhårdfør knoldvækst fra Asien. Trives i halvskygge og i let jord. Lægges i foråret, kommer sent op. Høstes november-foråret. Masser af små maddike-lignende hvide knolde med meget speciel smag. Minder i smag og anvendelse en del om jordskokker. Fra Haveselskabernes Frøforsyning 1989. **MH(V)** Anden oprindelse. **ID(V)**

**Knoldfladbælg** (*Lathyrus tuberosus*). Opret - klatrende bælgplante med ægformede parvise småblade og rosenrøde blomster hele sommeren. Spiselige knolde. Gammel europæisk madplante, findes hist og her forvildet i Danmark fra tidligere dyrkning. Knoldene er dybt nede. Planten er flerårig. Opr. handelssort fra Impecta. **MH(F)**  
Fra fjeld-landsbyen Kaban i Dogustan, Tyrkiet. Opr. Sesam. **GO(F)** Opr. fra Slettebjerget syd for Hillerød. Forvildet? Siden forsvundet fra findestedet, evt. pga. tilgroning. **NC(F)**

\***Rodcikor** 'Witloof di Bruxelles', syn. Brussels Witloof (*Cichorium intybus* var. *sativum*). Har været dyrket fra midten af 1800-tallet til bl.a. kaffesurrogat. En meget stor og flot plante (kan også drives til cikoriesalat). 2-årig. Får kæmpe stor rod og 1,5-2 m høje blomsterstande med smukke blegblå blomster. Opr. Runåbergs frøer. **IN (F)**

**Sukkerrod** (*Sium sisarum*). Flerårig skærmplante med et knippe af meget søde rødder, der kan anvendes som sødt i desserter og salater. Opr. handelssort fra Impecta. **MH(V);KI(F)**

### **"Lost crops of the Incas"**

**Apios americana. Amerikansk kartoffelbønne.** **FS170** Bælgplante med slyngende vækst – bliver høj og behøver noget at klatre op ad. Blomster sidst på året med underlige støvet-

violette ærteblomster. Danner små knolde på kravlende jordstængler. Knoldene skal gro i flere år, men så kan de være en del større end valnødder. Ikke noget stort udbytte men sjov afveksling som flerårig afgrøde, der mest gror hvor det passer den! Smag og konsistens er kastanjeagtig og rigtig rar ristet på en pande. Sandsynligvis kun ret få knolde til uddeling - ring eller mail først! **MH(V-40 kr); ID(V-40 kr)**

**Mashua, Añu, Knold-nasturtium** (*Tropæolum tuberosum*). Mashua dyrkes i Andesbjergene i højtliggende kølige egne og er den 4. vigtigste rodfrugt der, efter kartoffel, oca, og ulluco. Det er en gammel kulturplante og har været dyrket bl.a. af inkaerne. Mashua er en slyngplante som kan bindes op, eller man kan lade den dække jorden. Mashua kan godt tåle let frost men det sikreste er tage knoldene op og opbevare dem frostfrit. Vent til frosten har taget toppen, da knoldene dannes sidst på efteråret. Hele planten kan spises. Knoldene er meget næringsrige og indeholder meget protein, op til 16% (tørstof). Knoldene smager rå af radise/ræddike, men bliver mild og sød i smagen efter de er kogt. Roden bruges ofte til supper. Om foråret kan de unge spirer anvendes let kogte. Selvom det ikke er bevist, har mashua ry for at have nedsættende effekt på mænds seksuelle appetit, og anbefales i højere grad til kvinder og børn. Bl.a. har spanierne beskrevet da de kom til Sydamerika, at Inkaerne gav mashua til soldaterne så de skulle glemme deres koner. Læs mere om Mashua i bogen 'Lost Crops of the Incas':

[http://www.nap.edu/openbook.php?record\\_id=1398&page=67](http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=1398&page=67).

**Knold-nasturtium.** **FS501** Meget fin plante med flotte blomster. Tåler let frost, men de øverliggende knolde kan fryse - opbevares som georginer. Spirer meget tidligt i kælder, pas på! **BG(V-40 kr)**

**Oca (fra SESAM)** (*Oxalis tuberosa*). **FS177**  
Spiselige rødder, fra Andesbjergene. Den næstmest populære rodgrønsag dér efter kartofler. Medlem af samme familie som skovsyre, og med højt indhold af oxalsyre især i dem med rødligt skind. Hos mig en succes med dyrkning i velgødet kompostjord, ca. 45 cm mellem planterne, i fuld sol, et varm beskyttet sted. Danner først rødder i oktober, så man skal grave dem op så sent som muligt - efter bladene er slået ned af frosten - beskyttes evt. med fibernet. En mulighed for dem med kystklima (og i øvrigt en meget

pyntelig plante). 3 bedste planter gav i 2008 godt 1 kg rødder og de længste rødder var 6-8 cm, lyserøde. Opr. fra SESAM. **BG(V-40 kr); FP(V-40 kr)**

**Yacon** (*Polymnia sonchifolia*). **FS496** Knolde fra Sydamerika – dyrkes som georginer. Høj flot plante, over to meter. Spises rå eller kogt, meget sprøde, med behagelig men meget mild smag – lidt som en rigtig sprød vandmelon. **MH(V-ring el. mail først-40 kr)**

## LØG

(*Spørg venligst udbyderen om pakkens vægt, hvis der er tale om vegetativt materiale*)

### Porre (*Allium ampeloprasum* Porrum Group)

\***'Kong Richard'** **FS629**. Det er en rigtig god sommerporre med langt lyst skaft, der kan blive rigtigt stor uden at blive grov. Jeg har haft porrer med over 40 cm lange, milde og lyse skafter af en anelig tykkelse. Og de har aldrig været grove. **HL(F)**

**'Kathy'**. **FS186** Vild porre. Lille, flerårig porre-type. Kan bruges både forår og efterår, til dels også vinter. Toppen visner væk om sommeren. **SA(V)**

**'Musselburgh'**. **FS187** Flot vinterporre med korte tykke skafter, meget vinterhårdfør. Meget velegnet til den danske vinter. Velsmagende. **NP(F)**

**'Carentan'**. **FS184** Denne sort er især velegnet til dyrkning som "Staudeporre" - en betegnelse der bruges om en porre, der formerer sig bl.a. gennem sideskud/småplanter ved siden af hovedskaftet. Disse kan plantes ud og vokse videre. Alice Ellingsen, der har forsynet os med frø, skriver: "For år tilbage havde jeg 'Carentan 2 Monstruoso' som staude, for altid at have suppeviske ved hånden. Købte så i Argentina en pose 'Carentan' frø, og så fik jeg igen staudeporrer! Det må dreje sig om samme sort som den første. Porrerne kan stå på samme sted i flere år og vokse som andre *Allium*. Som helt unge er den som andre, mere forædlede porrer. Fra 2. år kommer der en del sideløg, som får fingertykkelse, hvis de ikke bliver plantet ud. Frø bærer de selvfølgelig også, og i dårlige somre er der enkelte af planterne, der skyder genvej med formeringen med bulbiller. Disse lægges i en lille fordybning i jorden med en sten til at holde dem

på plads uden at knække stængelen. Vokser fast i løbet af sensommeren og er klar til udplantning efterår eller tidligt forår. Nu efter 8 år uden møje ser de ud til at trænge til omplantning/ fornyelse.' **AE(F)** NB: Kan også fås som småplanter, der medbringes til Frøkurset på Fyn.

### Kepaløg (*Allium cepa*) og nærtstående

**'Krasslök'**. Kartoffelløg eller skalotte. Dyrkes som flerårige løg. Opr. SESAM. **FP(V)**

**'Krogsh skalotteløg'**. **FS522** Elsa Krogh beretter: Skalotterne stammer fra min svigermors kælder - fundet efter hun flyttede på plejehjem, havde nok hængt der i mindst 5 år. Hun har dyrket dem gennem utallige år men vi aner ikke, hvornår hun har fået dem. Det kan have været i 1970 da mine svigerforældre flyttede fra Stubbe-købing til Odense, men med vores kendskab til min svigermor, kan hun sagtens have bragt dem med sig gennem alle flytninger (min svigerfar var ved postvæsenet). MEN vi ved det ikke. De er sunde, meget holdbare og bliver pænt store. **LT(V)** (NB: Mine er små grundet dårlig vækstplads.)

**'Potatislök från Læsø'**. **FS183** Mindre udbytte af især små kartoffelløg. Stammer fra Læsø. Opr. SESAM. **BA(V)**

### Hvidløg (*Allium sativum*)

NB: Mange af vores hvidløgssorter kan først sendes ud til efteråret efter årets høst – de vil komme på vores Efterårsliste. Men da opformeringen fra yngeløg tager flere sæsoner, kan man også starte med disse om foråret.

**'Estisk rød Slangehvidløg'** (*Allium sativum* var. *ophioscorodon*). **FS010** Kraftig sort, hårdnakket type. Hele toppen med små yngeløg kan plantes og bliver til en klump små og lidt større hvidløg, der kan høstes løbende det meste af året. Kan stå på samme sted i flere år, bør dog omplantes hvert 3-4 år. Hvis fed lægges efterår får man ret store løg med kun 3-5 fed pr. løg - en fedstørrelse der ikke er social dagen efter! Fra marked i Tallinn. Fra LT. **NB! Kun yngeløg.** **BE(V);GO(V)**

**Rebberg Knoblauch** (*Allium sativum* var. *ophioscorodon*). **FS009** Endnu en slangehvidløg (hårdnakket). På denne sort "slanger" stængelen sig endnu mere. Den kommer fra SESAM. Kun yngeløg. **BE(V)**

## Andre arter

**Babingtonløg, Porreløg** (*Allium ampeloprasum* var. *babingtonii*). **FS188** Babington's leek, mild hvidløgssmag, feddene ligner elefanthvidløg. Åben skærm m/ mange store yngleløg, også små yngleløg (bulbils) ved roden. Vokser vildt kun i det vestlige Storbritannien og er sjælden dér. Opr. botaniker Bjørn Hjort. NB: Kun yngleløg. **GO(V);BE(V)**

**Skovløg** (*Allium scorodoprasum*). **FS563** Gror vildt i Danmark. Meget dekorativ. Danner små grållilla topløg med mild hvidløgssmag. Kaldes også "hyrdedrengens krydderi", fordi hyrdedrengene plukkede topløgene og dryssede med ud over fedtemadderne. Kun yngleløg. **BE(V)**

## BÆLGFRUGTER

**Nyt fra ærte- & bønnekoordinator Mette Westergaard Nielsen**

### **EFTERLYSNING:**

Vi mangler frø af Juttas høje ært. Frøene skal oprindeligt komme fra enten Molly Hougaard eller Elsa Krogh. Ved efterårets DNA-analyser af de høje ærter, viste det sig, at Foreningen har to forskellige Juttas høje ærter. Molly vil gerne lave sammenlignende dyrkningsforsøg her til sommer, men vi mangler frø. Henvendelse til Mette Westergaard Nielsen på [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).

### **NYE SORTER TIL ADOPTION:**

Foreningen har fået doneret flere nye mandatsorter i 2010, og visse af de "gamle" sorter er blevet mandatsorter eller "vigtige forenings sorter", som skal adopteres på lige fod med mandatsorterne. Vi søger derfor adoptanter til følgende:

**"Folmer Rommes Italienske Stangbønne"**. Stangbønnen blev erklæret "vigtig foreningssort" i 2010. Folmer Romme er et af foreningens allerførste medlemmer. Bønnen er dyrket hos familien Romme siden 1960'erne. Folmer fik bønnen af Henry Hansen, Haslev, som havde bønnen fra et lærerpar, der havde hjembragt den fra en rejse sydpå. Bønnen bekrives som en virkelig delikatesse, som er særligt god når den høstes knapt fuldt udviklet (ca. 13 cm lang), og koges med bælg. Kødfuld, cremet og meget smagfuld.

Der er muligvis sket en forbytning, eller måske en udvikling af Folmer Rommes bønne, mens den har været dyrket i foreningen. Vi har derfor

fået lovning på et par portioner af Romme-familiens originale frø - der er kuglerunde, ikke ovale som dem vi andre har. Da vi fortsætter med den anden slags "Folmer Rommes italienske stangbønne" **FS201**, skal nye adoptanter være meget omhyggelige med at notere, at de har fået frø af Jes Romme (Folmer Rommes søn). Der bliver lavet sammenlignende dyrkning af foreningens frø og Rommefamiliens frø her til sommer. **Kun frø til adoptanter.**

**\*"Frederik VII's ært"**. Omkring 2003 besøgte gartnerafdelingen i Den Fynske Landsby (Odense Bys Museer) Gråsten Slot. Her var man igang med en voldsom oprydning og nedlægelse af haverne efter Dronning Ingrid's død. Alt blev destrueret og kørt på lossepladsen, for det var blevet besluttet, at ingen måtte få noget. Trods det, lykkedes det at få nogle af de gamle ærter med tilbage til Den Fynske Landsby, hvor de er blevet dyrket siden. Gartneren på Gråsten Slot fortalte, at ærterne hedder Frederik VII's ært. Frederik VII var Konge i 1850'erne, så muligvis er ærten så gammel. Om ærten altid har været på Gråsten Slot, eller om Dr. Ingrid havde den med, vides ikke. Før Frederik blev konge var han guvernør, og bosiddende på Fyn.

Ærten findes i frøkataloger tilbage til 1902, og den beskrives som meget rigtbærende, og med sød smag, som bibeholdes efter at ærterne har opnået fuld størrelse i bælgene. 5 fod høj. Kan høstes over et langt tidsrum. **Kun frø til adoptanter.**

**\*"Kong Christian X's Hofært"**. Erling Lykke skriver: "Jeg har fået ærten af en bekendt, som har fået den af en kollega, som købte sit hus af en sygeplejerske fra Odense, der som ung tjente på Tjele Ladegård ved Randers, og som har bevaret den derfra. Da Kong Chr. var konge fra 1912 til 1947, er det tænkeligt, at den er fra dette tidsrum. Den skal bindes op og giver nogle store og flotte bælg". Høj ært, der minder om "Holgers Kæmpeært". **Kun frø til adoptanter.**

**Nye adoptivforældre skal henvende sig til: [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com)**

## **HAVEBØNNER** (*Phaseolus vulgaris* ssp.)

### **Tørrebønner: buskbønner**

**\*"Bodils bønnekryds"**. I flere år har jeg dyrket Gotlandsk brunböna, Pawnee bønner og en moderne øko tørrebønne. De sidste år er de så



begyndt at krydse sig, det skulle de jo ellers ikke gøre, men der er kommet en blandet "moderne landsort" ud af det. Der er stort udbytte og de smager ligeså godt som de bønner de er skabt af. Ligner præcist et kryds mellem de tre oprindelige sorter. **BG(F)**

**Bønne 05-2006.** Familiearv fra tysk familie bosat nær Omsk. Op til 50 cm høj, meget tidlig og yderig - modner midt i august i Nordtyskland. Bælge 10-14 cm, grønne med mørklilla/røde striber, de tørre frø lette at høste. Frøene sandfarvede, lange-ovale med sorte striber/pletter. Fra Lothar Juffa. **SH(F)**

**'Feijon Preto'. FS513** Lille sort bønne, på busk op til 70 cm høj. Den vil gerne have noget at slynge sig om, ellers tager den kvælertag på naboerne. Desuden løfter det bønnerne op over jord og fugt. Godt udbytte, måske endda bedre end 'Prinsesse'. Opr. Brasilien. **EK(F)**

**\*'Golden Heirloom' ('Heritage Doré').** Rankende buske, smukke guld-gule bønner, pænt udbytte. Opr. Québec via SESAM. **NC(F)**

**"Gotlandsk Brunböna".** NGB 2578. **FS192** Gotlandsk landrace, tørrebønne indsamlet af Nordisk Genbank. GG har sammenlignet de frø der var i omløb i Frøsamlerne med nyanskaffede frø fra NGB, og har kunnet konstatere at de er ens. Hun beskriver sorten som "en nordisk type af den italienske borlottobønne." Buskbønne med højt udbytte af hvide nyreformede bønner med rødviolette prikker og striber. Smager godt både i grøntsagssuppe og salat. Større bønner end "Stella". **BG(F);GG(F)**

**'Magpie'.** Buskbønne til frisk brug el. tørring. Fransk sort fra tidligt i 1900-tallet. Smukke sort/hvide tegninger, tynde nyreformede bønner. Let at tørre men ikke særligt højt udbytte. Kun 2 portioner ældre frø. Gave fra Seed Ambassadors. **LT(F)**

**'Pawnee'. FS195** Fået fra Eilif Aas – kommer fra SSE. Glimrende tørrebønne til det danske klima. **BG(F)**

**'Prinsesse'. FS196** Buskbønne. Gammel sort - nævnt i danske havebøger tilbage til 1900 eller før. Lav, robust og hurtig i udvikling. Stammer fra familien Mortensen, Skringstrup v/ Mariager (vegetarer der har dyrket den længe – vi har fået historien ca. 100 år tilbage til Kvong i Vestjylland). Familien fik i 1920'erne besøg af læge Mikkel Hindhede, der var interesseret i at studere

deres vegetariske levevis. **NP(F);MJ(F);KI(F);IN(F)**

**'Stop'.** Buskbønne. Små røde bønner, beholder farven når de bliver kogt, fine til (kogt) bønnesalat og chili. Sen sort men giver godt. Opr. Chase Organics GB. **NP(F)**

### **Tørrebønner: stangbønner**

**'Chabarowsk'. FS514** Borlotta-type, lyse frø med mørklilla marmorering, meget smuk. Spirer godt, modner tidligt og pænt udbytte. Opr. markert i Chabarowsk i Sibirien (J. Nousch) via G. Bohl, SamenArchiv. **MJ(F);KI(F)**

**"Folmer Rommes italienske stangbønne."** **FS201** Borlotta type, kun ca. 3 m høj. Stort udbytte. Kortere udviklingstid end Frøposens Borlottobønne. Fin til tørrede bønner, ikke særlig god som grønne bønner (bælgen sej og med ribber). Store og lange bælg, lysegrønne m/ røde striber, senere rødmelede. Opr. frøsamlers Folmer Romme. Medlemmer, der bestiller frø fra NP og FP, skal være meget omhyggelige med at notere, hvor frøene kommer fra, da **FS201** ikke længere er identisk med Rommefamiliens stangbønne. **NP(F);FP(F)**

**"fra Guatemala". FS217** Madbønne, trivelig og nem sort til at høste til modenhed. Fra Guatemala indianere i højlandet. **AC(F)**

**'Poletschka'. FS551** Tidlig, meget produktiv. Hvis man er hurtig kan den spises som grønne bønner – men frøene modnes så hurtigt at den er bedst egnet til modne el. tørrede bønner. Giver masser af runde, skinnede sorte bønner. Fra det vestlige Ukraine gennem HSL. **LT(F)**

**\*'Tiger's Eye' eller 'Tiger Eye'.** Store flade nyreformede bønner, okkergule med mørkrøde striber – en af de smukkeste, jeg har set. Siges at være god til chili, velsmagende osv., men jeg fik ikke nok til at prøve. Få frø, først til møllen. Handelssort fra USA. NB: Siges at være den samme som bønnerne 'Repokeb' – ukendt oprindelse. **LT(F)**

**"Volga-tyskernes bønne". FS202** Ruslands Katarina den Store indskrev tyske bønder til opdyrkning af stepperne ved Volga-floden i 1762-63 (samme tid og fra samme område som 'kartoffeltyskerne'). Deres efterkommere, der fik en autonom republik under Lenin, blev af Stalin deporteret til kz-lejre i Centralasien og Sibirien, og efter rehabiliteringen i 1956 bosatte de sig i

området. Denne tørrebønne har været i en tysk familie i mere end 65 år. Ca. 2 m, grønne bælg med røde striber. **SH(F)**

### **Grønne bønner: Buskbønner**

'**Carlo's favorit**'. **FS208** Grøn bønne (haricot vert) med ribbefri bælg. Bønnen giver et højt udbytte af "ypperlig kvalitet". Oprindeligt handelssort, men nu udgået. Bønnen er dyrket på Hegnstrup i 30 år, og er kommet til Frøsamlerne fra Allan Clausen. **MJ(F);AC(F)**

\*'**Fandango**'. Buskbønne, meget tynde fine haricots verts, filetbønner. Opr. Runåbergs Frøer for flere år siden, men de har erstattet den med en anden (Maxibel). Jeg synes stadig disse er gode. **LT(F)**

'**Fanium**'. **FS607** Opr. hollandsk handelssort, skaffet i 1984 af en planteavlskonsulent til grønsagsavler Kaj Jensen på Nordfyn. Den forblev avlerens favoritsort resten af livet. Den kom videre til en ven af familien og derfra til en frøsamler. En lav plante med lange tynde sprøde bønner, meget sprøde og velmagende. Fortjener at blive kendt og bevaret. **LT(F)**

'**Hundrede for én**'. **FS210** 30-45 cm høj. Den er rimelig tidlig, med lange kødfulde bønner med mild smag, og kan spises over lang tid. Modne frø er gråbrune med hvide tegninger - smukke! Gammel sort, nævnt i kataloger før 1900. Den vi har, er fra 1950'erne, opgivet hos Ohlsens Enke i 1965 - men passer ikke til beskrivelsen i deres kataloger(!). Opr. NGB (acc. nr. 9298). **IN(F)**

'**Jumbo**'. **FS211** Noget krybende og væltende buskbønne (evt. lidt støtte). Modner over en lang periode. Store, flade, brede bælg. Planten fylder meget, men bønnerne er velmagende ("rigtig bønnesmag"), og udbyttet er godt. Kuldetålende. Opr. Oregon, USA. **MH(F)**

\*'**Maxi**'. Buskbønne, meget fine lange grønne bønner og godt udbytte. Kan høstes over en længere periode end f.eks. 'Provider' (der til gengæld er en sort der er fin og højtydende hvis man vil fryse bønner). Disse frø kom fra Duchy Originals (Prince Charles' økofirma). **LT(F)**

'**Nerina**'. **FS212** Grøn buskbønne, vistnok kaldet perlebønnetypen på den oprindelige frøpose, som jeg købte i Brugsen for ca. 10 år siden. Jeg er ikke stødt på den siden. Små tætte planter, som er meget yderige og stabile uanset vejret. Den giver en stor mængde små tynde

meget smagfulde og meget lidt grove bønner. Selv hvis man glemmer nogle bønner, bliver de ikke grove i det. Varmeste anbefalinger. Ikke i handelen mere. **HC(F);MJ(F);HL(F)**

\*'**Perssons böna**'. John Persson, født i 1880, gav disse bønner til sin søn i lysningsgave (forlovelsesgave). Kan anvendes som shellbean eller grøn bønne - har lange bønner. Indsamlet ved Fröuppropet i Sverige. Frøene flot marmorerede. **NP(F)**

'**Provider**'. **FS213** Stort udbytte af velmagende snittebønner. Kan sås meget tidligt - omkring 1. maj, og har god kulde- og fugttålsomhed. Opr. Frøposen. **FP(F)**

### **Grønne bønner: stangbønner**

\*'**Helda**'. Tidlig stangbønne af Romano type med lange flade bælg. Godt udbytte. Moderne sort, der også sælges hos grønthandlere i UK. Frø opr. Duchy Originals. **LT(F)**

'**Kjems' pea bean**' (tidl. Suzannes). **FS206** Suzanne har fået bønnen fra Lise Plum, der har dyrket dem i 32 år, og som har fået dem fra familien Kjems, som har haft dem i familien siden 1890'erne. Kjems rejste til Amerika for at lede en dansk folkehøjskole i Michigan. Faderen døde, og moderen drog tilbage til Danmark i 1897 med sine 5 børn. Med i bagagen var bønnerne. I øvrigt ligner bønnen de andre Pea beans i vækstformen. Yderig, robust, med lyslilla blomster og 10-12 cm lange, svagt krumme grønne bælg med lilla striber + pletter, velmagende, bliver praktisk talt ikke ribbet. Frøene er rundagtige, flødefarvede med lilla striber + pletter. **MH(F);FP(F)**

'**Pea bean**'. **FS207** Temmelig hårdfør stangbønne. Små runde frø, hvid/røde i korte bælg. (Kaldes nogle gange 'Yin/Yang', men dette navn bruges i forvejen til en sort/hvid tørrebønne m/ sort øje.) Smager godt. Kan bruges som friske grønne, friske bælgede eller tørrede bønner. Bliver ikke ribbede, men de tykke bønner løsnes under kogning. Opr. Heritage Seed Library, HDRA, GB. **MH(F)**

### **Voksbønner: buskbønner**

'**Mont d'or**'. **FS573** Let rankende vækst med korte, brede bælg. Dejlig voksbønne. Opr. Frøposen. **FP(F)**

## Voksbønner: stangbønner

**'Burro d'Ingegnoli'. FS610** Lange gule bønner af Romano-type, ligner 'Gold of Bacau' (faktisk kan jeg ikke se forskel ud fra bælgene) og har samme lækre smag, men modner senere og har hvide frø i modsætning til gråbrune. Udgået af Ingegnolis sortiment (sorten med samme navn er nu en buskbønne). Navnet siges at være et synonym for "Meraviglio de Venezia", en gammelkendt italiensk sort. **LT(F)**

**'Gold of Bacau' ('Golden of Bacau'). FS483** Lange, brede og meget lækre bælg. Meget tidlig af en stangbønne at være – især en Romano type. Min favorit-bønne pga. den lækre smag. Oprindeligt doneret til SSE af venner i den nordrumænske by Bacau. **KI(F);MJ(F);AH(F)**

## ÆRTER (*Pisum sativum* ssp.)

### Sukkerærter og brydmarværter (slikærter)

Begge disse har bælg uden hinde og spises hele. Sukkerærter høstes og spises mens de er helt tynde; slikærter udvikler tykke bælg, der spises inden ærterne indeni udvikler sig.

**\*'Carouby de Mausanne'**. 170 cm høj, sen ært. Enorme flade bælg op til 20 cm lange og 3-4 cm brede. Højde ca. 150 cm. Blomsterne er pink/blålige og åbner aldrig helt. Opr. Fra SESAM. **MG(F)**

**'Dwarf Grey Sugar' (*P. sativum* var. *sativum*). FS011** En meget tidlig, 1 meter høj sukkerært. Bælgene kommer parvis i toppen af planten. Introduceret i 1892 af D.M. Ferry. Smagen bedømmes som mindre god - i hvert fald i frisk tilstand. Sukkerært fra SSE; Pea nr. 389. **NC(F)**

**'Engelsk Sabel'. FS012** Denne ært er en af de virkelig gamle sorter i Danmark – ses i katalogerne tilbage i 1860'erne. Engelsk Sabel er en gammel engelsk handelssort. 150-170 cm, midtlig. Giver stort udbytte. Brede, temmelig mørke, typisk sabelformede kødfulde bælg af høj kvalitet, ca. 8,8 x 2,2 cm. Modtagelig for meldug. Opr. SESAM. **BS(F)**

**'Golden Sweet'. FS528** Høj sukkerært, smukke tofarvede lilla blomster og lysegule bælg, dekorativ. Opr. nederlandsk frøsamler. **MG(F)**

**'Spring Blush'. FS611** Høj slikært (brydmarvært) fra Alan Kapuler, Peace Seeds. Del af et forsøg på at forædle lilla bælg – men denne har to-

farvede lilla blomster, grønne bælg med svage lilla striber og lilla pletter på stænglerne. Meget fin kvalitet og bærer længere end de fleste slikærter, fordi den bare bliver højere og højere.

**LT(F)**

**\*\*'Svartbjørsbyn'**. Lille, svagt voksende sukkerært, op til 150 cm, med 5 cm lange bælg, der er tjenlige når bælgene begynder at blive runde. Opr fra SESAM. **MG(F)**

**"Winterkefe" eller "Winterkefer". FS245** (Navnet betyder "winter-sukkerært", vistnok på en tysk dialekt. 'Kefe' er ærten og 'Kefer' er ærteplanten. Vi har været usikre på det. Husk at bruge FS nr.!) Meget speciel ært, der kan sås om efteråret (omkring eller lidt før 1/11) og overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer (!). Giver tidlige ærter - ca. 1/6-, der er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre. Anvendelig i madlavningen, store lidt grove men velmagende ærter. Afgjort en god afgrøde for dem der gerne vil have en aktiv jord hele året. Sorten blev doneret i 1998 af Dr. Maria Finck fra Kassel Universitet og har været genstand for et ret omfattende dyrkningsforsøg på Center for Biodiversitet. **KN(F);GG(F);MG(F)**

### Marværter (de fleste har rynkede frø)

**"Amandas høje ært". FS602** Over 2 m høj. Ærteplanten er lysegrøn, lysere end f.eks. "Holgers Kæmpeært", og nogle af bælgene har "mos" – eller ujævnheder især nederst på bælgene. Denne karakteristik er nævnt for nogle ærter i 1800-tallet (J. Dybdahl). Måske ikke helt så søde som Holger, eller måske tidligere modne, så smagen skal sammenlignes på et tidligere tidspunkt. Modner over en lang periode. Oprindeligt fra en ældre dame, Amanda på Fyn. **UV(F);AM(F)**

**\*\*'Bedstefar-ært'**. EF skriver: "Min far, som var planteavlskonsulent, købte ærten i 1967-68 i FDB i Holbæk eller omegn. Jeg har haft ansvaret for dyrkningen de sidste 20 år, og vi har beholdt ærten fordi den er usædvanligt velmagende. Jeg har ikke smagt bedre ærter! Ærten kan blive noget kedelig og melet i rå tilstand, hvis den bliver for tyk. Planterne bliver omkring 1 meter, og de skal have noget at gro op ad." **Vi vil gerne se denne nye ært dyrket af flere. EF(F)**

**“Brudager ært”**. FS234 1-1,10 m høj. Meget dejlig og sund plante. 7-11 ærter i bælg. Kraftig og mørkegrøn plante. Meget velmagende. Skal bindes op. Niels fra Ærø har fået den af en murersvend, der har den fra gartner i nærheden af Brudager, som har dyrket den i mange år frem til 1970'erne. NP(F)

**”Faster Kirstens høje ært”**. FS600 MJ skriver om denne: ”Vi har dyrket denne i 35 år. Har fået den af min faster Kirsten som igen har fået den fra et familiemedlem på Odder-egnen. Vi kan føre den tilbage til 1920'erne, til Lauersen slægt, der var kendt i højskolekredse. Det er en meget høj ært, ca. 2,5 m, store fyldte bælg – familien har kaldt den for ”elefantærten” De har oplevet at en kogekone ved en konfirmation nægtede at bruge så store, grove ærter, indtil hun lige havde smagt på dem. De har en let bitter smag, synes nogen, jeg synes bare at den smager meget, meget godt.” MJ(F);KI(F)

**“Grams høje ært”**. FS237 (tidligere under navnet ”Mettes høje ært”). Sød, god smag. Familiesort, doneret til Frøsamlerne af Mette Alkjær. Stammer fra Mettes farfar, der havde ærterne fra en slægtning, Hans Hansen Gram, en kendt gartner og frugtavlser i Svendborg. Ligner Holgers, Juttas osv. GO(F)

**Alle må gerne bestille Grams høje ært fra GO. Vi håber også at nogen vil adoptere den – interesserede kan melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).**

**“Gyrithes ærter”**. FS236 2,5 m høj meget rigt- ydende marvært med fantastisk god smag. Høst 10-13 uger efter såning. Sorten stammer fra Gyrithe Bøjehøj, hvis familie har dyrket den siden et familiemedlem omkring 1860 bragte den med hjem fra USA. ID(F);IJ(F);MG(F)

**“Holgers Kæmpeært”**. FS235 Den mest vel- smagende ært vi har prøvet. Stort udbytte. Opr. PØ dyrkningsforsøg, doneret af Gundersen familien. Der er tydeligvis 2 sorter af **“Holgers Kæmpeært”**, og disse har fået hvert sit nye FS- nummer. Den ene har smalle, spidse, V-formede bladflige (”kaninører”). Bladfligene er de blad- lignende gevækster omkring stænglen ved hver forgrening (eng. stipule). Denne er **”Lille’ Holgers Kæmpeært”**, FS235a. Den anden har meget større, runde og overlappende bladflige: **”Store’ Holgers Kæmpeært”**, FS235b. Begge er 2-2,5 m høje. Andre kendetegn, som f.eks. antal bælg og antal ærter pr. bælg, har varieret

meget med sted og vækstbetingelser – så disse kendetegn kan man ikke med sikkerhed bruge til at skelne mellem ”Store Holgers Kæmpeært” og ”Lille Holgers Kæmpeært”.

”Holgers Kæmpeært” var, da den kom til Frøsamlerne, en blanding af de to sorter. ”Lille Holgers Kæmpeært” er med sikkerhed udskilt fra blandingen af IJ, og kan derfor adopteres allerede i år. ”Store Holgers Kæmpeært” skal udskilles i 2011. Indtil videre dyrker vi også blandingen af de to sorter i foreningen.

**Vi mangler adoptanter til Lille Holgers Kæmpe- ært FS235a. Kun frø til adoptanter, fra Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).**

Blanding af **”Holgers Kæmpeært”** FS235 kan bestilles af alle. MT(F)

**’Hurst Green Shaft’**. FS634 Middelhøj sort (75-100 cm). Meget lange bælg med 9-10 ærter. Ærterne kan høstes over en utrolig lang periode og holder sig længe søde og gode uden at blive melede. Det er en meget velmagende og sund sort, som ikke let bliver angrebet af sygdomme. Opr. Chiltern Seeds. GO(F);IN(F)

**‘Jof’**. FS238 Middelhøj (150 cm), produktiv, vores favorit i mange år, før den forsvandt fra kataloget hos frøfirmaet i Hjørring (Havesel- skabets Frøforsyning), der anbefalede den i 1960'erne. Handelssort, opr. hollandsk, står på accessionslisten hos Netherlands Genbank. Karna Maj og Molly modtog denne fra en mangeårig bevarer. GO(F);KM(F)

**”Juttas høje ært”**. FS239 Gave fra Jørgen Møller, Århus. Høj (ca. 2 m) velmagende ært, bevaret af en nu afdød ven af familien. IN(F); MG(F)

**”Karls høje ært”**. FS613 AE skriver: ”Min far, Karl Rasmussen, var ca. 1935 herskabsgartner hos direktør Peter Mogensen, Aarslev Sav- og Hammerværk i Brabrand. På en rejse i Frankrig lærte denne nogle ualmindelig gode ærter at kende og tog frø med hjem. De blev naturligvis overladt min far til dyrkning og han fremavlede dem. Efter ham min mor, og en bror af mig stadigvæk. Derfor er der garanti for, at de stadig er i dyrkning. Bælgene har det med at puste sig op tidligt, så de overskåret har et tværsnit som et 8-tal, og plukker man dem på det stadie, bliver man snydt. Kernerne er da meget små og intet værd. Kenderen lader dem så blive hængende noget længere, end man ellers gør. Lige når de begynder at blive runkne og lysere, er kernerne

MEGET store og stadig friske i smagen. Mht. smag og kernestørrelse ligner de Maries høje ært, men det er ikke den samme sort.” **KB(F)**

**'Prince Albert'. FS242** Handelssort fra Thomas Etty, fra før 1837; annonceret fra 1842. Tidlig, 42 dage fra såning til høst (!!). Måske en variant af 'Early Frame'-type af 'Tall White'-ærter. Er også sat i forbindelse med 'Dicksons First & Best', og 'Caractacus' (Se „Roots of vegetables“, Thomas Etty). Populær 1800-tals sort. 100 cm høj. Ifølge SESAMs årbog synonymt med 'Sansters no.1' og 'Ringleader'. Afprøvet i museumshave på Samsø i 2006: ”Blev meget høj og gav stort udbytte. Blev af museumsgæster vurderet som ”ganske som at smage min barn-doms ærter”. **BS(F);IN(F)**

**\*"Stangært fra Fyn". FS554** Sorten er ikke voldsomt høj (2 men ikke 3 meter) og har korte, lidt stumpe bælg med meget små, lysegrønne ærter. Sorten ligner, ifølge MH, ikke nogen af foreningens øvrige høje ærter. Ærten modnes tidligere end eksempelvis Holgers Kæmpeært. Ærterne bliver hurtigt lidt bitre. Samlet af et medlem af Haveselskabet for en del år siden i besøgshaven hos 2 gamle brødre i Korup på Nordfyn. Vi har ikke kunnet komme det nærmere. **NC(F);MH(F)**

**Alle må gerne bestille "Stangært fra Fyn" fra NC eller MH. Vi håber også at nogen vil adoptere den – interesserede kan melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).**

**“Stevns høje ært”** (Tidligere ”Flemmings høje ært”). **FS243** 2-2,5 m høj marvært, store vel-fyldte bælg, velsmagende, holder sødmen længe. Lokalsort fra en gammel dame på egnen, bevaret af familien Hansen fra Stevns gennem 45 år. **BG(F);HL(F-få);FP(F)**

**“Videmose”. FS246** Gammel familiesort fra Heine Refsing. Høj, uensartet modnende. God kvalitet, holder lang tid, dog mindre god end f.eks. Ping Pong i sødme og saftighed, siger én. **NP(F)**

**Alle må gerne bestille "Videmose ærten" fra NP. Vi håber også at nogen vil adoptere den – interesserede kan melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).**

### **Skalærter (de fleste har glatte frø)**

En underafdeling af haveærter, med runde glatte frø der typisk bruges til kogeretter, eller som meget unge til de tidligste spiseærter.

**”Goroh” (= ”ært”). FS227** Gammel sort fra Kalmutskaya regionen i Rusland. Hvide blomster og ret små runde grønne frø. Oprindeligt fra Dr. Tatiana Veronina (Moskva) via SSE til Eilif i Norge, hvorfra vi har fået den. **NC(F)**

**’Ringeriksert’. FS635** Den første madvare i Norge med beskyttet oprindelsesbetegnelse, og den ældste landbrugsvare, der stadig findes i kultur. Sorten er dokumenteret på én gård fra 1823, men er kendt i mange hundrede år på egnen. ”Sætermad”, bruges kun kogt, til kraftige supper og stuvninger. Doneret til os af et medlem af den norske ”Planteklubben”. **LT(F)**

### **Gråærter & markærter**

**’Biskopens gråært’. FS224** Ret store violette ærter. Tofarvede blomster. Opr. SESAM. **NC(F)**

**\*”Brun ært fra Nakskov”. FS599** Kogeært. Sorten er ca. 60 cm høj med farvede blomster. En flot og livskraftig plante. Ærterne tørres og koges før de spises. Ærterne kommer fra Karna Maj, som har fået dem på Frilandsmuseet i Maribo. Oprindeligt stammer den brune ært fra en, desværre ukendt, dame på Nordlolland.

**MH(F) Alle må gerne bestille ”Brun ært fra Nakskov” fra MH. Vi håber også at nogen vil adoptere den – interesserede kan melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).**

**“Errindlev ært”. FS598** Meget fine små ærter. Tørreært, 30- 40 cm høj spinkel plante, smukke blomster. Bælgen tørrer næsten væk. Skal bindes op. Interessant på grund af størrelsen. Karna Maj har fået den fra en 80-årig dame fra Lolland og har videregivet den til Frøsamlerne. **SH(F)**

**Hälsinge Gråært.** Nordisk Gen Bank (NGB 4078). Markært. Landsort. **NC(F)**

**”Lollandske Rosiner”. FS230** Meget gammel sort af gråærter, der kom til os via Tina Hansen fra en ældre samler på Lolland. Om de lollandske rosiner har han fortalt, at de blev brugt som forråd før man fik kartofler, og at der blev solgt 44.000 tønder ærter til de københavnske arbejdere på et år. De forbliver hele, når de er kogt - skal koge et par timer. De gik ud af produktion på Lolland for ca. 100 år siden. Skal sås meget tidligt og blive helt tørre på planten.

**SH(F);KN(F);HL(F);KI(F)**

## ANDRE BÆLGPLANTER

### Pralbønner (*Phaseolus coccineus*)

'**Arg Blasse aus Ungarn**'. **FS485** Pralbønne med ret korte bælg og stor rigdom af tofarvede rød-rosa blomster igennem hele sommeren. Frøene cremefarvede med uregelmæssige (og ikke ret mange) violette tegninger. Fra Samen-Archiv. **KI(F)**

'**Black coat runner bean**'. **FS553** Frø fra Sarah og Andrew fra Oregon (Seed Ambassadors). Meget flot kravlebønne fyldt med mørkerøde blomster, der bliver til store sorte bønner. Roden skulle kunne overvintre og skyde igen til foråret. **BG(F)**

\*'**Red Knight**'. Meget let dyrket, lidt spinklere end Painted Lady. Har helt postkasserøde blomster og smukke dybtviolette frø med sort marmorering. Har haft den i mange år uden problemer (ingen kryds!!). Opr. Thompson & Morgan. **IN (F)**

'**Østrigsk**'. **FS255** Meget kraftig plante med røde blomster, lange grove, men velsmagende bælg, der er forholdsvis sene til at få ribber, har lilla/sorte frø. **MH(F);FP(F)**

### Sojabønne (*Glycine max*)

'**Fiskeby**'. **FS256** Nem afgrøde; udbyttet afhænger af såtidspunkt. Kan blive stående lige til frosten, hvorefter de tørre bønner høstes. Kan også høstes grønne. De tørre bønner anvendes til sojamælk, spirer eller tofu. MJ, der har dyrket Fiskeby i 36 år, har frøene fra Holchers Frøhandel i Vordingborg. Fiskeby er stadig i handelen, eksempelvis Impecta. Vi har muligvis to slags Fiskeby (i hvert fald to forskellige indkøb) i foreningen, så nye dyrkere skal meget nøje notere, hvem de bestiller frø hos. **MJ(F);KI(F)**

### Valske bønner (*Vicia faba*)

'**Bobs Fava**'. **FS248** Store og flade "bønner". Skyder igen efter 1. høst, yder meget, er frodig og har en usædvanlig evne til ikke at blive angrebet af bladlus. Højde ca. 120 cm. Giver et pænt udbytte af store grønne bønnefrø, ca. 5 pr. bælg. Opr.: Bob fra regionen Cotswolds, England. **KI(F);IJ(F);IN(F);GG(F)**

'**Crimson Flowered Broad Beans**'. **FS249** Lille plante, gammel engelsk sort med røde

blomster. Lille udbytte af små hestebønner. **GG(F)**

'**Estisk Fava**'. **FS250** Landsort fra Estland. Stærke, høje og trivelige planter. Medium følsomme overfor bladlus. Frøene er store, og der er 3-5 pr. bælg. En meget uensartet sort hvad angår frøenes udseende, med blandede hvide-grønne og lilla-sorte frø. Fra min dyrkning i år giver de hvide frø kun hvide bønner, de lilla frø giver ½ hvide og ½ mørke frø. Er der oplysninger fra andre avlere - spørger MH? (Se Søren Holts blog: <http://skrubtudsen.wordpress.com/category/heirloom/> om et avlsprojekt med disse bønner. Red.). Blomster muligvis lidt mindre end Bob's Fava, men ellers ligner planten denne en del. Doneret af gl. lærerinde i Pärnu. **MJ(F);FP(F)**

Alle må gerne bestille "Estisk Fava" fra GO. . Vi håber også at nogen vil adoptere den – interesse-rede kan melde sig til koordinatoren Mette Westergaard Nielsen, [mettewn@gmail.com](mailto:mettewn@gmail.com).

'**Purple Guatemala**' ('Guatemalan Purple'). **FS254** Pænt udbytte, og interessant fordi de velsmagende frø er rødt/mørklilla. Sund plante, ca. ½ m. høj. USA, kommercielt (opr. Guatemala?) **GG(F)**

'**Min egen lystige krydsning**' af 22 sorter som jeg har prøvedyrket. OBS. Meget variabel, frø fra planter som gav størst udbytte. **MG(F)**

### Øvrige

**Aspargesært (*Tetragonolobus purpureus*)**. **FS530** Lav vækst, 20 cm høj, med meget flotte rødbrune ærteblomster. Udvikler bælg med vinger over en meget lang periode. Bælgene skal høstes ganske små ca. 3 cm lange og spises kogte. Arten findes af og til i handelen, og har tidligere været på vores liste. **GO(F);KN(F)**

## KORN

### Amarant (*Amaranthus sp.*)

'**Alegria fra SamenArchiv**' (*Amaranthus caudatus*). De bittesmå frø bruges som korn – poppet eller ej – på samme måde som f.eks. quinoa. "Alegria" er egentlig ikke et sortnavn men navnet på en type mexicansk slik, der laves med poppede amarantfrø og sød sirup. For at kunne poppe skal frøene kommes direkte på en tør og rygende varm pande, hvor de skal sige 'pift' og blive hvide i løbet af få sekunder. De

frø, jeg har tørret til opbevaring, er alt for tørre til at de kan poppe – de skal fugtes lidt og stå en tid først (selv nogle minutter hjælp på popningen). Udover at laves til slik kan de bruges i mysli og 'sund slik' bars – kommercielle udgaver findes allerede. Planten vokser fint – et par meter højt og meget flot – og giver enorme masser frø – men den, der seriøst vil bruge frøene i madlavning skal nok opfinde noget bedre end håndrensning af frøstande **NC(F)**

### **Boghvede (*Fagopyrum sp.*)**

**Tatarisk boghvede (*F. tataricum*).** Småfrøet art der siges at være flerårig. Overvintrer dog ikke hos mig, men sår sig selv i meget begrænset omfang. Spinklere end alm. boghvede. **NC(F)**

### **Byg (*Hordeum sp.*)**

**“Arabian Blue”. FS026** Nøgen byg, 6-radet, let at tærskes, lav. Oprindelse fortaber sig i SSE. **BG(F)**

\***‘Gängel’.** Nøgenbyg. 1m høj vårbyg. Opr. SESAM. **NC(F)**

**‘Jet’. FS027** Lilla aks med ret store sorte kerner, nøgenfrøet, vårbyg ; lille udbytte. **NC(F-lidt)**

\***“Purpurbyg från Tibet”.** Fra Tibet. SESAM. **NC(F)**

**“Sort Dansk Byg” (6-radet). FS264** Fra Børge Jensen, Hjemstavnskaarden i Gummerup, En usædvanlig og meget smuk gammel dansk vårbyg. De der var med på Gummerup (årsmødet 2003) husker den nok. **NC(F)**

### **Havre (*Avena sativa*)**

**“1700-tals Svarthavre”. FS268** Meget flot sort havre der er nem at dyrke - negene ligner gammeltdags fugleneg. Opr. SESAM. **BG(F);FP(F)**

**‘Black Norway’ (*Avena sativa* var. *brunnea*).** **FS025.** Almindelig havre, men med sorte neg. Meget dekorativ og samtidig trivelig. **NP(F)**

\***‘Mozart’.** Nøgenhavre fra SESAM. **MJ(F)**

**‘Stormogul’. FS542** Sorthavre. Også meget flot med lysere strå så det er mere i kontrast til det mørke korn end 1700talshavre. Opr. AB. **BG(F)**

### **Hvede og beslægtede (*Triticum sp.*)**

**“Indigo hvede”.** Hvede med lidt lav vækst.

Kornene er meget flotte blållilla. De er gode at spise både kogt og ristet sprøde. Opr. AB (moderne østrigsk sort). **BG(F)**

**‘Inntaler’ (*Triticum aestivum* var. *ferrugineum*).** **FS274** Vinterhvede. Meget smuk med stiv, udstående stak. Røddigt-brune aks. Nem at tærskes i hånden. Opr. Tina Hansen **FP(F)**

**“Mumiehvede” (*Triticum turgidum*).** Gammel hvede ”fundet bevaret i Ægyptiske grave”. Fra Sverige. (Oprindelsen er vistnok et vandresagn, men det er en gammel sort fra Ægypten...NCs anm.). **TN(F)**

### **Emmer (*Triticum turgidum ssp. dicoccon*)**

**“Hvid”. FS270** Smagfuld oprindelig hvedesort. Er oprindelig opstået ved krydsning mellem enkorn og gedeøje (regner man med). **TN(F)**

**“Rød”. FS271** **TN(F)**

**“Sort”. FS272** **TN(F)**

**‘Ufricht’.** Våremmer. Flot, høj hvede med store flotte kerner. Opr. AB. **BG(F)**

### **Spelt (*Triticum spelta*)**

**‘Oberkulmer Rotkorn’. FS276** Den mest almindeligt dyrkede spelt i Danmark i økologiske og biodynamiske jordbrug. Tysk sort. **TN(F)**

**‘Oberkulmer Rotkorn’ med stak.** Som ovenfor men med stak. **TN(F)**

### **Majs, sukker- (*Zea mays* var. *saccharata*)**

**Suktermajs:** Tilfældig mix af 2 forskellige supersøde F1 majs. **MG(F)**

### **Rug (*Secale cereale*)**

**“Midsommerrug”. FS488** Specielt god til halmflettearbejder. Sås 1. juli med 1/3 rug, 1/3 vikke (f.eks. vintervikke) og 1/3 havre (volumendele). Afgrøden slås til foder eller grøngødning i september, og den følgende sommer er der fin rug til halmarbejder så snart der er dannet aks. Ellers er der moden rug i midten af august. Opr. Børge Jensen, Vestfyns Hjemstavnsgård. **FP(F)**

## **OLIEPLANTER**

**Sæddodder (*Camelina sativa*).** **FS489** Dette er en vårsæddodder. Oliefrøplante der siges at have en meget lang historie i Danmark (tilbage til

Bronzealderen). Korsblomstret - frøene meget små. Opr. Den Fynske Landsby ved Odense. **NC(F)**

## **EFTERAFGRØDEPLANTER**

**Skjoldsneglebælg** (*Medicago scutellata*) 'Sava'. **FS306** Meget lavt udbredende art, vokser glimrende i min have, og har fin produktion af bakteriekolde. Charmerende bælg – ligner nærmest små tætte spiralformede klokker/ bikuber/ knapper. Opr. frøsamlers i Pennsylvania, USA, via SSE. **FP(F)**

**Vintervikke** (*Vicia villosa*). Opr. handelssort fra Den Økologiske Have. **NC(F)**

## **BÆRPLANTER**

(Spørg venligst udbyderen om pakkens vægt)

### **Rabarber (40 kr.)**

**"Uden sortsnavn 1"**. **FS290** Gammel rabarbersort, kraftigtvoksende og rigtbærende. Yder en blanding af tykke og tynde stilke med overvægt til de tykke, men giver dog kun godt udbytte om foråret. Har været i min families eje siden omkring 1900. **HL(V)**

### **Jordbær**

**'Dybdahl'**. **FS287** Kendt spisebær - lyst med forlænget hals til haserne. Lidt sen, middel udbytte, fin og sød smag. **IN(V)**

**'Königin Louise'** (?). Middeltidligt, fint aromatisk bær. Bærrene nærmest ligger oven på planten lige til at plukke. Det ser fuglene også! Gammel sort. Fra Center for Biodiversitet. **NP(V)**

\***"Monika"**. Mellemting mellem jordbær og skovjordbær, middeltidlig, mørkerødt velmagende bær. Har været på Biokol (Ærø) i ca. 20 år. **NP(V)**

**Pyntejordbær**. Røde bær, små, men smager dejligt. **LH(F)**

**'Senga Sengana'**. Kom på markedet i 50'erne. Et fortrinligt spise- og syltebær. Efter min mening verdens bedste. Den tidligere ejer af min have har verificeret at det er Senga Sengana. **IN(V)**

**'Zefyr'**. Gammel dansk sort. Tidlig, velmagende, lidt mindre udbytte end andre siger man. **NP(V)**

**'Weseruhm'**. Gammel sort. Middeltidligt bær; fint. Opr. fra LOCI. **NP(V)**

### **Øvrige**

**Jordbærhindbær** (*Rubus illecebrosus*). Giver store røde bær uden den helt store smag, men skulle være gode at sylte sammen med andre bær, eller til pynt på lagkager. **LH(V)**

## **FRUGTTRÆER (40 kr.)**

### **Blomme**

**"Alstrup-blomme"**. **FS293** Vild, rodægte og lokal sort. Små (ca. 2 cm x 3 cm) blå velmagende frugter. Fra vores have som er ca. 100 år gammel, ejendommen "Hevil". **EK(V)**

**"Gjerrild blomme"** (*Prunus domestica* ssp. *domestica* eller *domestica* x *insititia*). **FS295** Blomme eller kræge-krydsning. Kratdannende, ved rodskud. Velmagende blomme, røde, større end mirabeller, til friskkonsum og syltebrug. Opr. Gjerrild. **MH(V)**

**"Saras gul-grønne Gjerrild blomme"**. **FS511** Muligvis en "havreblomme" sort. Rodægte blomme. **MH(V)**

**Sveskeblomme**. **FS296** Rodægte sort, lille til mellemstort træ. Bærer jævnt hvert år små til mellemstore sveskeblommer, der modner i oktober. Frugterne er søde, velmagende og slipper nemt stenen. Fundet i min gamle have, hvis forrige ejer havde stedet i over 45 år. **HL(V)**

### **Kirsebær (*Prunus cerasus*)**

**Surkirsebær**. **FS331** Rodægte kirsebærssort, lille til mellemstort træ. Bærrene er gode til saft og syltning, mindre gode til at nyde friske. Fundet i min gamle have, hvis forrige ejer havde stedet i over 45 år. **HL(V)**

## **MEDICIN-, DUFT- og FARVEPLANTER**

**Ambra** (*Artemisia abrotanum*). **FS555** Halvbusk med sølvagtige findelte blade. Snapseurt, tidligere brugt som lægeplante. Lægges i skabe mod møl. Doneret af en dansk udvandrer,



nu bosat i Californien, som læste om Frøsamlerne i Danish Immigrant Museums blad. Opr. fra en gammel dame, Alma, hvis bedsteforældre – Carl August og Josefine Anna Torp – kom til Californien fra Troense på Tåsinge som nygifte i 1890, medbringende planten til deres nye frugtplantage. **LT(V) Leveres som småplanter hen på sommeren, tidspunkt usikkert.**

**Balsam** (*Tanacetum balsamita*). Syn. Balsamblad eller Bibelblad. Gammel bondehaveplante med blåduggede blade, ca. 30 cm høje og med klynger af små, gule kurveblomster med hvide randkroner på stængler som er knapt en meter høje. Blomstrer i juni. Bladene brugtes i gamle dage i potpourri og pressede som bogmærker i bibler og salmebøger. De små, margueritlignende blomster er gode til at tiltrække svirrefluer. Kan formeres vegetativt og er også selvsående, hvis man ikke klipper de visne blomsterstængler af. Flerårig. Opr. Frøposen. **JK(F)**

**Blodstillende bibernelle.** (*Sanguisorba minor* ssp. *minor*). Kendt lægeplante, der er en glimrende salatgrøntsag også, med en mild agurkesmag på de kønne blade. I øvrigt en urt der ikke bør spredes i nærheden af kulturminde-mærker eller gamle haver, da planten er en gammel kulturplante der signalerer ældre dyrkning (reliktplante). **NC(F)**

**Farvereseda el. Farvevau** (*Reseda luteola*). To-årig. Danner bladrosen første år. Andet år ca. 1 m højt aks med små lysegule blomster. Har været brugt til farvning af garn. Disse frø stammer fra ”garndamerne”, som farver uld hver sommer på Samsø. **IN(F)**

**Hundetunge** (*Cynoglossum officinalis*). **FS361** Indsamlet i vandkanten ved Kalundborg Slot (reliktplante her). Gammel lægeplante, med sjove hængende brunviolette blomster i en stor og massiv top. Lugter af mus. Frøene klistrer værre end burrer til alting. **NC(F)**

**Kanarisk Hjertensfryd** (*Cedronella triphylla*). Halvt hårdfør, halvt stedsegrøn busk 1-1,2 meter høj. Dobbelte, lyserøde blomster, bladene med en aromatisk moskus/citron/kamfer duft. **FP(F)**

**Katteurt** (*Nepeta cataria*). **FS491** Dette er simpelthen kattenes katteurt nr. 1. De elsker planten både i haven, som tørret drys og i legeting, som overgår så at sige alle købte ’catnip’-produkter. Opr. Frøposen, v/ afdøde Vibeke Geertsen. **KI(F)**

**Lægestregbælg** (*Galega officinalis*). Gammelkendt medicinplante, som udover at have nyttige virkninger også er giftig (modsat foderstregbælg). Yndig i blomsterbedet, med sart løv og sart rosa/violet blomst. Opr. Impecta. **IN(F)**

**Malurt, en-årig** (*Artemisia annua*). Syn.: Kinesisk Bynke, ’Qin Hao.’ Bliver en stor plante; hurtigvoksende og meget aromatisk. Medicinplante - anvendes i Kina i visse egne som bittertsmagende salatgrøntsag. **FP(F)**

**Marietidsel** (*Silybium marianum*). Flot tidsel med hvidmarmorerede blade med lange torne. Violet blomst. Sås i april på blivestedet. 2-årig. Tiltrækker mange nytteinsekter. Medicinsk anvendelse mod lever/galde sygdomme. **MJ(F);BE(F)**

**Skarleje, Muskatsalvie** (*Salvia sclarea* var. *turkestanica*). **FS389** Står med grågrøn bladrosen første år. Stor statelig dekorativ plante, højde ca. 1 m. Overdådig blomstring 2. år. i sarte pastelfarver. Meget aromatiske blade. Bruges ikke i dag som læge- eller krydderurt. Opr. Frøposen. **GO(F)**

**Snerleklokke** (*Codonopsis pilosula*). Staude der forkultiveres. Vigtig lægeurt i kinesisk medicin – ”poor man’s ginseng”. Denne stammer fra Krydderurtehaven, Plougstrup Gl. Skole. **SH(F)**

**Sølvsalvie** (*Salvia argentea*). Sås forår og plantes ud. Flerårig. Næringsrig jord i sol. Store sølvgrå, uldne blade. Blomstrer meget flot fra 2. år. Tidligere lægeplante. Bruges ikke i dag som krydderurt. Oprindeligt Frøposen. **BE(F)**

## **KRYDDERURTER**

\***Blomsterkarse, alm., 'Empress of India'** (*Tropaeolum majus*). Tallerkensmækker uden ranker. Mørkerød blomst og velsmagende blade, fylder ikke meget på grund af væksten. Opr. Holstebro Urtehave. **NF(F)**

\***Bronzefennikel** (*Foeniculum vulgare* var. *dulce*). Dette er afkom fra en særligt sød moderplante – udvælg selv videre. Forvent variation. **SH(F)**

**Dragehoved, Moldavisk** (*Dracocephalum moldavica*). Køn blå blomst til afskæring, citronduftende blade til te. Opr. tidligere end 1991 på Frøsamlerens liste. **KI(F)**

\***Gåsefod, Vellugtende**, syn.: Epazote, citron-gåsefod. (*Dysphania ambrosioides* - tidligere *Chenopodium a.*). Meget kraftig krydderurt, stammer fra Mexico, hvor den bruges i maden. Et heftigt indslag i urtehaven, men jeg kan lide det! Voldsomt selvsående. Opr. Impecta. **IN (F)**

**Havekarse, "bredbladet"** (*Lepidium sativum*). **FS048** Dejlig storbladet karse (handelsnavn fra USA, men alm. karse sået i haven ligner denne). Også god til sent efterår og overvintring. **KI(F)**

**Havekørvel** (*Anthriscus cerefolium*). Sås flere gange i løbet af sommeren. Såning sidst i august står grøn hele vinteren. Velegnet til supper, salater og æggeretter. Opr.: Frøposen. **BE(F)**

**Hjulkrone** (*Borago officinalis*). Smukke blå blomster, der kan bruges som pynt i salat og kolde drinks. Dufter svagt af agurk. Frøene (olien) indeholder gamma-linolen-syre, der er vigtigt for stofskiftet og skulle kunne modvirke betændelsesprocesser og fedtaflejringer i blodårerne. Oprindelse Frøposen. **GO(F)**

**Humle** (*Humulus lupulus*). "**Den enøjede smeds humle**". Se historien på hjemmesiden. **TB(V)**

**Indianermynte, Anisop** (*Agastache foeniculum*). Flerårig plante med meget kraftig lakridsduft og violette blomster med meget nektar. Blomstrer september. Op til 60 cm. Opr. Frøposen. **GO(F);BE(F)**

\***Indianermynte, Koreansk** (*Agastache rugosa*). Jeg bruger den selv i urtete af og til. Kineserne bruger den meget i medicin. Den dufter skønt, og anderledes, ikke af anis, som de andre agastache jeg har prøvet. **SH(F)**

\***Kokleare, Engelsk** (*Cochlearia officinalis*). Lav plante, der kan høstes hele året. Gror vildt i Danmark på strandenge. Stærk peberrodsagtig smag. Den plante, der har højest C-vitamin-indhold, og kaldes også skørbugsurt. I gamle dage tog sømændene den med på langfart som et værn mod skørbug. Anvendes i salat og urtesmør. **BE (F)** **Vi mangler adoptanter til Kokleare, ikke fordi denne har en anderledes oprindelse, men fordi det kan være svært at finde frø af denne gamle urt. Kontakt koordinatoren Anders Bech, toveanders@urtehave.dk.**

**Koriander, "Marokkansk"** (*Coriandrum sativum*). **FS299** Grønne blade i varme retter, frøene til madlavning og kager. Bedste type til frøproduktion. **KI(F)**

### Krydderløg (det er bladene, der anvendes):

**Allium nutans, Purpur kinaløg (Kinesisk purløg).** **FS326** Sød og saftig, mild løgsmag. Bruges som purløg. Blomsten er smuk rosa. Opr. Frøposen. **GO(F)**

**Kinesisk purløg, Kinaløg** (*Allium tuberosum*). Staude, ligner purløg, bladene er dog flade. Flotte, hvide blomster. Sås forår. Purløgsblade med hvidløgssmag. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F)**

**Pibeløg** (*Allium fistulosum*) **Usn1.** Sort der oprindeligt er købt i supermarked som purløg (!) Men det er en pibeløg. **GO(F)**

**Pibeløg** (*Allium fistulosum*). **Usn2.** Tykke blade, der bruges som purløg. Kommer normalt før purløg. Stor dekorativ blomst i juli-august. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F)**

\***Pibeløg** (*Alliums fistulosum*) "**Ludmillas**" **FS512.** Denne stammer fra en privat have i Irkutsk, Sibirien. Den er langt mere variabel, end jeg ellers kender det fra pibeløg, ligner nærmest en krydsning mellem pibeløg og Altailøg, som vokser vildt i området. **SH(F)**

**Purløg 'Forescate'** (*Allium schoenoprasum*). **FS562** Kraftige blade, rødlige blomster. Sorten ser ikke ud til at være frøægte, så den bør egentligt formeres med stiklinger. Stammer oprindeligt fra Tyskland. **BE(F)**

**Kvan** (*Angelica archangelica*). Stor, statelig plante med store skærmblosterstande, gammel nordisk nytteplante. De unge skud kan kandiseres og bruges som sukalt eller i stikkelsbær- og rabarberretter. Blade og rødder kan tørres og bruges til te. Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi. Skal helst sås i efteråret eller i det allertidligste forår ("kuldekimer"). Toårig, men blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år, hvor efter moderplanter dør. Opr. Frøposen. **GO(F)**

\***Kvan, Grønlandsk.** Frøene hentet i fjeldet i den sydlige del af Diskobugten af en fransk kajakroer. Doneret til foreningen. Sås normalt om efteråret – hvis man vil så dem om foråret skal de nok kuldebehandles først. **LT(F)**

**Lakridsrod** (*Glycyrrhiza glabra*). Køn ærteblomstret plante med lilla blomster. Det er roden, der anvendes – høstes efter 2-3 års vækst. Opr. Frøposen. **FP(V)**

**Lakridstageset** (synonym: Estragonfløjlblomst) (*Tagetes lucida*). Et-årig. Smuk kantplante. God i

te, men bruges også i saucer, suppe, krydder-smør, dressing og slik. Bruges under varmere himmelstrøg som esdragon og kaldes også for mexikansk esdragon. **BE(F)**

**Lostilk, Skotsk** (*Ligusticum scoticum*). **FS521** På dansk også kaldet "søvnurt". Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men alligevel anderledes. 2-flerårig pæn lille skærmpolante. NB: Gemte frø skal kuldebehandles for at spire. Denne stammer fra Stenomuseet i Århus. **GO(F)** **Vi mangler adoptanter til Lostilk, ikke fordi denne har en anderledes oprindelse, men fordi det kan være svært at finde frø af denne gamle urt. Kontakt kordinatoren Anders Bech, toveanders@urtehave.dk.**

**Mynter - ca. 150 forskellige sorter.** Jeg har en hel del mynter, ca. 150 mere eller mindre forskellige. Der kan tages af en hel del af dem alt efter hvordan vinteren forløber. Interesserede må så kontakte mig direkte for at få listen, enten pr. brev eller meget gerne pr. e-mail - [kjlhansen@mail.dk](mailto:kjlhansen@mail.dk). **LH(V)**

**Oregano, broget.** Smager pragtfuldt i en kylling. **LH(V)**

**Persille, "Christiansø-persille"** (*Petroselinum crispum*). **FS642** Have-persille, som gror forvildet og tilsyneladende helt naturaliseret på Christiansø. Ligner en krydsning mellem kruset og glatbladet persille. Frø fra 2009. **KI(F)**

**Persille, "Glatbladet kurdisk".** **FS324** Fra herboende kurdisk familie (frøene importeres jævnligt, men jeg tror nu de danskavlede er lige så gode). Glimrende, meget kraftig og ret kulde-tålsom sort. **BG(F)**

**Rucola 'Roka Tohumu'** (*Eruca sativa*). **FS054** Denne sort kommer fra et tyrkisk frøfirma i Istanbul. Stærk og velsmagende. **NC(F)**

**Sennep, Salat- 'Green in snow'** (*Brassica juncea*). **FS452** Sås i sensommeren for vinter- og forårshøst. Opr. Fra Thompson & Morgan ca. 1985. Sås når som helst, til vinterhøst bedst ca. 1. august. **AE(F)**

**Sennep, Salat- 'Green Wave'.** **FS646** (*Brassica juncea*). Stor, meget anvendelig, salatsennep med 20-30 cm lange blade med en meget kruset kant. Kan sås forår, men står længst ved såning i august. Angribes tilsyneladende ikke af skade-dyr. Opr. Runåbergs. **KI(F)**

**Sennep, Sort** (*Brassica nigra*). Indsamlet af Børge Jensen, Vestfyns Hjemstavnsgrd, på gårdsplads, rimeligvis forvildet fra ældre tids dyrkning. Anvendes til fremstilling af sennep, efterhånden dyrkes den ikke mere herhjemme. Ret lav plante, til forskel fra gul sennep er skulperne trykket ind til stænglen, og frøene er ret små (mindre end en mm). Vanskelig at tærskes. Bevaringsværdig sort. 2009 frø. **NC(F)** **Vi mangler adoptanter til Sort Sennep. Kontakt koordinatoren Anders Bech, toveanders@urtehave.dk.**

**Sødkærm (spansk kørvel)** (*Myrrhis odorata*). **FS340** Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Gror forvildet nogle steder i Danmark. Blade bruges som kørvel, f.eks. i suppe. De umodne frø har en dejlig smag af lakrids - bolsjer for børn (og barnlige sjæle). De voksne lægger dem i snaps. NB: Skal sås i efteråret eller det tidlige forår, behøver en kuldeperiode for at spire. Oprindeligt frø fra Frøposen. **GO(F);BE(F)**

**Vinterkarse, langskulpet el. Landkarse** (*Barbarea verna*). Kraftig, krydret smag. God vintersalatplante. Opr. Frøposen. **GO(F)**

## ANDRE NYTTEPLANTER

**Daglili, orangegul** (*Hemerocallis middendorffii*). Knopperne kan anvendes i wok-mad. Landbostaude. Fra nu nedlagt landbohøve i Nordsjælland (Højtvedgaard). **NC(V)**

**Nicotiana rustica. Bondetobak 'Maryland'.** Denne fik vi frø af fra Den fynske Landsby i efteråret 2004. Høj, 0,9m., storbladet, sen, dyrket på Fyn i hvert fald siden 1930. 'Maryland' er ellers normalt navnet på en sort, der tilhører virginia-typen, men i Nordisk Illustreret Havebrugsleksikon nævnes, at 'Maryland' desuden bruges om en rustica-sort. **NC(F)**

**Pilestiklinger.** 30 forskellige sorter (henvend dig til Flemming). Pil til flet kan også leveres. **FP(V)**

## PRYDPLANTER

### Morgenfrue (*Calendula* spp.)

**Morgenfrue, ager-** (*Calendula arvensis*). Denne er indsamlet på Madeira. **GO(F)**

**Morgenfrue, ager-** (*Calendula arvensis*). **FS006** Meget mindre blomst end *C. officinalis*, orange. Lidt ranglet vækst, spinkel, 20 cm høj. Blomstrer

flittigt, længe. Indsamlet i Cortona, Umbria, Italien i 2002. Fundet på en græseng, mellem sparsom nåletræsbevoksning ret højt oppe i bjergene. Flemming Pedersen og NO Crossland har prøvedyrket den, og mener begge det er en *C. arvensis* - agermorgenfrue. **BS(F);KI(F)**

**Morgenfrue 'Brita'** (*Calendula officinalis*). **FS624** Pæn havemorgenfrue indsamlet i Sverige. Opr. SESAM. **SH(F)**

\***Morgenfrue 'Indian Prince'** (*Calendula officinalis*). Smuk mørkorange enkel blomst med mørk midte, kraftig opret vækst. Efter sigende med rødlig bagside på kronerne. Opr.: Gartner der deltog i et af vores kurser. Sortsnavnet er tilsyneladende ikke så entydigt, viser en googling. **KI(F)**

### Tagetes (*Tagetes spp.*)

**'Crackerjack'** (*T. erecta*). Afrikansk tagetes. Høje storblostmrende tagetes i blandede farver. Opr. Frøposen. **FP(F)**

**'Frances' Choice'** (*T. patula*). **FS492** Flot, stor og kraftig tagetes, opkaldt efter Frances Hoffman, der var "frøsamler" hele livet, havebrugsmand og arbejdede for biodiversitet. 8 kronblade, 5 cm lange udbredte, gule og røde. Op til 1,4 m høj. Udviklet af Dr. Alan Kapuler fra Peace Seeds, Oregon, USA. Opr. "Seed Ambassadors". **LL(F)**

**'Ildkongen'** (*T. patula*). **FS318** Sorten er gemt af flere uafhængige personer, hvorfor vi nu er sikre på at det er "Ildkongen". Meget smuk, klassisk, høj tagetes. Ildkongen er mørkerød og enkeltblomstrende, 60-80 cm høj alt efter jord- og gødningsforhold. Planter med fyldte blomster skal fjernes ved frøavl. **IN(F);BA(F)**

**'Red Metamorph'** (*Tagetes patula*). **FS621** Det er absolut den flotteste af de tagetes jeg har haft i år. Den er meget dyb, mørk i farven. Farverne ændrer sig med temperaturen - vinrød i kulden, gule striber i varmen. Rigt blomstrende, lav busk, god til blomstrende hæk i haven. Opr. Seed Ambassadors. **LL(F)**

### Valmuer (*Papaver spp.*)

\***Kornvalmue (*Papaver rhoeas*) "Køkkenhavens Valmue Gjerrild"**. Etårig. Den har flere forskellige pastelfarver. Planten dukkede op i køkkenhaven af sig selv – rest af gammel frøbank? Bliver 50-60 cm høj. **MH(F)**

***Papaver somniferum* "usn. 2". FS278** Fra Polen. Fyldt, meget stor postkasserød blomst. Pænt frøudbytte. Fra polsk indvandrers bedste-forældre. **KI(F)**

**"Pink valmue fra Stevns" FS625** (*Papaver somniferum*). Doneret af Elin Eriksen som har dyrket den på Djursland i 30 år. Hendes bror købt en gammel gård (nu i anden eje) på Stevns i 1974. Da blomstrede valmuen i et bed i hele indkørselens længde. Lyserøde, meget fyldte blomster. **LT(F)**

### Øvrige

**Aftenstjerne, alm.** (*Hesperis matronalis*). Hvidblomstret var. fra Frøposen. Uden FS nummer. **GO(F)**

**Aftenstjerne, alm** (*Hesperis matronalis*) Lilla blomster; fra Frøposen. Uden FS nummer. **GO(F)**

**Aftenstjerne, alm** (*Hesperis matronalis*). **FS558** Denne vidunderlige phloxlignende 2-årige blomst har bevaret sig selv i mange gamle samske bondehave. Den optræder i alle nuancer mellem næsten hvid og violet. Den er selvstående, finder selv nye ydmyge steder i udkanterne af have og gård, men kan blive meget stor og flot ved kærlig pleje. Blomstrer i juni, hvor den – især om aftenen – udsender en himmelsk duft. Blomsterne kan spises. Frøene er fra gammel have på Samsø. **IN(F);BG(F)**

\***Akeleje (*Aquilegia spp.*)**. Denne akeleje stammer fra husmandsstedet Fredensdal. Har stået på samme hjørne i mange år. Udmærker sig ved en underskøn mørk blåviolet farve. Der ER andre akelejer i nærheden, så ingen 100% garantier. Men værd at prøve for akelejeelskere. **IN(F)**

**Akeleje 'Petite Pompom'**. **FS375** Sortsnavn usikkert, muligvis et kælenavn. Jeg er ikke stødt på denne type i frøkataloger. Små tætfyldte blomster, nogle med hvid kant. Hos 'Nora Barlow' er det de farvede bægerblade der er dobbelte, her er det de ægte kronblade. Insektbestøvet, så der kan også være andre typer i materialet. **SH(F)**

\****Celsia roripifolia***. Sjøv maskeblomst, med violette-hvide blomster. 2 – årig. Første årsrosetten er imponerende – mere end 1 meter i diameter og helt flad. Blomsterstanden er mandshøj. Opr. Rare Växter. **NC(F)**

**Duftlupin 'Pink Javelin'** (*Lupinus mutabilis*). Etårig lupin. De smukke sartrosa blomster har den skønneste "lathyrus"duft. Opr. Primafrø. Hobbysort uden FS-nummer. **KI(F)**

\***Fingerbøl, alm.** (*Digitalis purpurea*). Lange aks med rødlilla blomster. 1-1½ m høj. Tåler både skygge og tørke. Sår sig selv, 2-årig. Lokal reliktplante. **JK(F)**

**Fjer-blåhoved, California gily-flower** (*Gilia achilleifolia*). **FS619** Den skulle kunne findes i "Den nye nordiske Flora". Ellers oprindelig og vildtvoksende i Californien. Dukkede op af sig selv i haven hos Ruth, vores donor. Køn lille plante med skærme af ensianblå blomster. **LT(F)**

\***Fuchsia sp. "Kolding Perle"**. Enkle, ikke så store blomster med hvide bægerblade og bleg-røde kronblade. Den eneste danske Fuchsia, der findes. Den er oprindeligt krydset af Aksel Olsen, som har grundlagt den Geografiske Have i Kolding. Stiklinger kan leveres i begrænset omfang i maj/juni lidt afhængigt af vejret og foråret. Oprindeligt fra venner i Kolding. **JK(F)**

**Georginer, vilde.** Røde, enkle. Egen høst fra handelsfrø. **PØ(F)**

**Georginer, vilde.** Gule, enkle. Egen høst fra handelsfrø. **PØ(F)**

**Gul fingerbøl** (*Digitalis lutea*). Staude. **NC(F)**

**Guldvalmue** (*Eschscholzia californica*). Sås direkte på voksestedet i slutningen af april-begyndelsen af maj. En dejlig nem plante med rigelig og langvarig blomstring. Enkle, orange valmuelignende blomster. Opr. Frøposen. **FP(F)**

**Gyldenlak, "Benedictes gyldenlak"**. **FS498** Stor stabil bestand, selvsået under birk, på sandjord i en meget gammel have. Gjerrild. **NC(F)**

\***Haveklinte** (*Lychnis coronaria*). Usædvanligt smuk sort af denne art. Blomsten er 2-farvet hvid-lysviolet. Giver en imponerende blomsterpragt. Opr. Ulla. **NC(F)**

\***Indisk Potentil** (*Potentilla nepalensis*) '**Miss Willmott**'. 30-cm høj, meget smukt rød. 'Miss Willmott' kan variere i farven, og denne har ikke lyserøde partier. Har haft den i mange år, den har ikke ændret farve. Opr. Thompson & Morgan. **IN(F)**

**Ipomoea purpurea 'Grandpa Ott's'**. 2-3 m. høj etårig klatreplante med meget bemærkelsesvær-

dige blåviolette blomster med rødligt svælg. Fremstår nærmest lysende. Göteborgs botaniska trädgård. (I øvrigt en af de sorter, der blev start-en til den amerikanske Seed Savers Exchange – er gået i arv fra oldefaderen til en af grundlæggerne. Medbragt fra Bavaria til Iowa, USA, i 1870'erne.) **LT(F)**

**Jakobsstige, almindelig.** (*Polemonium caeruleum*). Himmelblå blomster i juni-juli. Højde ca. 50 cm. Selvsående staude. Opr. Frøposen. **JK(F)**

**Judaspøge** (*Lunaria annua*). **FS499** Hvid form; fundet forvildet i lys granskov. **MH(F)**

\***Karteusernelle** (*Dianthus carthusianorum*). Selve planten ligner en tue græs. Blomstrer med kraftigt lyserøde blomster fra juni-september. Højde ca. 40 cm. Nem og standfast staude. Opr. Frøposen. **JK(F)**

**Krybende læbeløs** (*Ajuga reptans*). Vild plante, fundet i udyrket skovkant. Formerer sig meget flittigt, meget fin som bunddække. Smukt rødbrunt løv om foråret, herefter blåt tæppe af blomster. **IN (F)**

**Kæmpe-natlys** (*Oenothera glazioviana*). 2-årig, danner bladrosen første år. 2. år ca. 1 meter høje stængler med citrongule blomster, som trods navnet kl. 8-blomst også ofte er åbne om dagen. Disse frø stammer fra Beyergårdens have i Nordby, Samsø. **IN (F)**

\***Malva alcea, Rosenkatost**. Frodig plante med hjerteformede blade og store, skålformede, rosa, næsten hvide blomster i juni-september. Højde op mod 2 meter. Tåler tørke, fuld sol og halv-skygge. Selvsående uden at være besværlig. Staude. Opr. Frøposen. **JK(F)**

**Mauretansk katost** (*Malva sylvestris* ssp. *mauritiana*). Flerårig og meget smuk katost med mørkt rødviolette blomster. **FP(F)**

\***Rosenslynger**. Syn. Prinsesseskørt, Tornerosekjole (*Rhodochiton atrosanguineus*). Smuk lille ampel- eller slyngplante fra Mexico med nedhængende blomster, lysviolet bæger med en mørkviolet trompetformet krone. Nem at frøformere – producerer frø der spirer let. Begrænset mængde frø. Gave fra en plantesamler på Landsskulet. **LT(F)**

**Rosenvejbred** (*Plantago major* var. *rosularis*). En gammel kulturplante, hvor blomsterstanden har en tæt roset af grønne blade. Krydser (des-

værre) ikke med den rødbladede variant. Oprindelse plantebytte på Frederiksberg 2001. **SH(F)**

***Symphytum grandiflorum***. Lav kulsukker med hvide blomster. Kulsukker er kendt for at være en god plante til at igangsætte kompost med. **LH(V)**

\***Tanacetum niveum 'Jackpot'**. Slægtning til Matrem. Ca. samme højde, men 1 plante har mange forgreninger i nydelig kuppel med hundredvis af kridhvide blomster med gul midte. Løvet er sølvgråt. Lang blomstring. Tåler ekstrem tørke. Principielt staude, har mistet nogen, men den sår sig selv i behersket omfang. Opr. Thompson & Morgan. **IN(F)**

**Tangier pea** (*Lathyrus tingitanus*). Meget smuk ærteblomst med store rødpurpurfarvede blomster. Stammer oprindeligt fra Sydeuropa. Hårdfør klatrende sommerblomst – dyrkes som alm. ærteblomst. Fra Kbh.s Botaniske Have. **LT(F)**

**Torskemund "Saras torskemund"**. **FS500** Velkendt 2-årig, 20 - 30cm. Har forvildet sig i mange haver i Gjerrild. Samlet fra en gammel stabil bestand ved gammelt bindingsværkshus. **MH(F)**

**Vejbred, rød ager-** (*Plantago major* var. *rubra* eller var. *atropurpurea*). **SH(F)**

**Vild italiensk latyrus** (*Lathyrus odoratus?*). Små violette blomster i 2 schatteringer med en helt vidunderlig duft i mange meters omkreds. Opr. frøfirma. Rigeligt med frø i år. **IN(F)**

**Zinnia ssp.** Egen fri krydsning udvalgt til hårdfør sort. Villig og rigt blomstrende. **AC(F)**

**Æselfoder** (*Onopordum acanthium*.) Denne proveniens stammer fra gammel rækkehusave i Lillerød. 2 m. høj blomsterstand med smukke violette kurveblomster. Planten er 2-årig og bladrossetten 1. år skal have plads til at brede sig mindst 2 m i diameter. **NC(F)**

## **VILDE PLANTER**

**Aftenpragtstjerne** (*Melandrium album*). Toårig. Hvide blomster, 30-80 cm. høj, blomstrer juni-sept. Findes hist og her i grøftekanter. Han- og hunblomster på hver sin plante. Blomstrer om aftenen, ser visne ud om dagen. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

**Blæresmælde** (*Silene vulgaris*). Navnet hentyder til at blomstens bæger er oppustet som en lille

blære. Hvide blomster juni-august. 25-45 cm. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

**Blåhat** (*Knautia arvensis*). 30-50 cm. Tidligere brugt som lægeplante ved hudsygdomme, deraf dens tidligere navn "skab-urt" (skab=fnat). Oprindelig Nykilde. **IH(F)**

**Cikorie** (*Cichorium intybus*). Indsamlet fra grøftekant. **GO(F)**

**Katost, almindelig** (*Malva sylvestris*). To- eller flerårig. 40-100 cm. Lyserøde blomster. Blomstrer juli-september. Gammel lægeplante, i middelalderen brugt som salatplante. Samlet i grøftekant. **IH(F)**

**Klinter** (*Agrostemma githago*). Lyserøde blomster, 50-90 cm. Vild plante, 1-årig, hjemmehørende men sjælden i Danmark på agerjord og ruderater. Tidligere almindelig ukrudtsblomst i kornmarker. Frøene giftige. Formodes at have en gunstig påvirkning på kornplanters vertikale vækst. Opr. Kulturbotanisk Have Odense. **IH(F)**

**Knopurt, almindelig** (*Centaurea jacea*). Violetrøde blomster, 15-60 cm. Blomstrer juli-september. Trives bedst på frugtbar jord. Samlet i grøftekant. *f.* **IH(F)**

**Limurt, nikkende** (*Silene nutans*). 20-60 cm. Hvide blomster. De hængende blomster sidder i en ensidig, åben og klæbrig blomsterstand. Blomsterne er åbne om natten, ser visne ud om dagen. Samlet i grøftekant. *f.* **IH(F)**

**Løgekarse** (*Alliaria petiolata*). Toårig. 20-120 cm. Hvide blomster. Vokser på skyggefulde steder, i skov og krat. Samlet i krat. **IH(F)**

**Strandbede** (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*). Alle beders forfader. Vokser vildt på danske strande. Flerårig og hårdfør plante, hvis blade kan nydes næsten hele året rundt ligesom sølvbede i bl.a. tærter, sammenkogte retter og supper. Frø oprindeligt indsamlet fra vilde strandplanter i 2007. **KN(F)**

## **POTTEPLANTER**

### **Pelargonier**

"**Anna Andersens**" pelargonie (*Pelargonium zonale*). **FS515** Slægtspelargonie modtaget på Køge torv. Stammer fra det nordlige Stevns. Se hele historien på Frøsamlerens hjemmeside. Bladene er friskt grønne, blomstens farve svinger med vejret mellem varm koral og kølig cycla-

men. Leveres som stikling uden rod i foråret, begrænset materiale. **SH(V)**

**Pelargonie "Martine". FS623** Opkaldt efter donorens farmor Martine Weeling, 1860-1932. Smukke sartrosa blomster. En lidt spinkel plante med sen blomstring. Den vil gerne have lidt gødning hver 14. dag. Om vinteren sættes den frostfrit, tages frem om foråret knastør, plantes i frisk jord og en ny sæson begynder.

Martine blev født ind i en slægt af stovte, selvbevidste storbønder i Næsborg Sogn, Slet Herred i det nordvestlige Himmerland. Martine blev gift i 1882 med Rasmus Velling fra Næsborggaard, og donoren tror hun har fået stiklingen til sin pelargonie imellem 1890 og 1900. **Vi har brug for et par adoptanter til "Martine", der også vil opformere planten, bl.a. til brug på vores stande. NC(V)**

#### **Pelargonie 'Rød rosenknop fra Bornholm'.**

Trivelig pelargonie med klaser af meget små fyldte røde blomster, der virkelig ligner små rosenblomster. Ring/mail endelig inden du bestiller, da overvintringssucces altid er uforudsigelig. Hobbysort uden FS-nummer. **NC(V)**

**"Årsmødepelargonien".** Middel vækst, beholder bladene ved stængelbasis længe. Grønne stængler og bladstilke, blade med meget svag mørkere cirkel, håring svag, med både få halv-lange og helt korte hår. Blade <8 og <9 cm i hhv. bredde og længde. Gammelrosa blomster med mørkere årer. Enkel blomst og meget røde blomsterstilke. Blomster ret store; Ø=5 cm. 7 blomster i blomstestand. Blomsterne bliver siddende når den visner, og beholder farven. Egen frøavl, fremvist på Frøsamlerens første årsmøde. **NC(V)**

#### **Øvrige**

**\*Bladkaktus (*Epiphyllum* x) "Phil Isaac's bladkaktus".** En smuk tofarvet *Epiphyllum* – hybrid lavet af Philip Isaac (tidl. professor ved University of Manitoba). Min mor fik den af ham i 1982, men plantede den først i 1983. Det var forbudt at hjemføre planter fra Canada, så hun gemte stiklingen i en sidelomme i kufferten; og glemte den dér i et år. Det havde den mægtigt godt af. **NC(V)**

**\*Pegefinger (*Kleinia articulata*, syn. *Senecio articulatus*).** Købt i den gamle by i Århus under det mere velklingende navn "en slags pegefinger

fra Bornholm". En besynderlig brandbæger-slægtning, der i en pæn del af året påfaldende ligner sit navn. En grøn sukkulent pind. Men så får den faktisk pæne grønne blade på pinden. Sjøv – det kan man da sagtens kalde den. Efter sigende en af "oldemors potteplanter". **NC(V)**

**Stue-fuglemælk (*Ornithogalum caudatum*, syn. *O. longibracteatum*).** **FS429** På svensk "kæmpe-stjerneløg" eller "lægeløg". Anvendtes ifølge 2 svenske kilder som lægemiddel ved ardannelser, insektbid og inficerede sår, især i håndværkerhjem. Fra USA er der beretninger om at anvende knuste blade på snitsår og blå mærker. Leveres som små sideløg. Stort delvist overjordisk grønt løg, pæn bladplante. Blomstrer ved juletid, med diskrete grønligt-hvide blomster. **NC(V)**